

**ÄÄRIANARKISTISET MILITANTTIRYHMÄT
KAPINOIVAT TAMPEREELLA**

**Kuusi päivää Mustavihreitä päiviä suomalaisessa
valtalehdistössä tammi-helmikuussa 1998.**

Tomi Tuomaala
Journalistiikan pro gradu -työ
Jyväskylän yliopiston
viestintätieteiden laitos
Maaliskuu 2001

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä Tomi Tuomaala	
Työn nimi Äärianarkistiset militanttiryhvät kapinoivat Tampereella - kuusi päivää Mustavihreitä päiviä suomalaisessa valtalehdistössä tammi-helmikuussa 1998.	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji pro gradu
Aika Maaliskuu 2001	Sivumäärä 96
<p>Tiivistelmä - Abstract</p> <p>Tutkimuksessa tarkastellaan tammikuussa 1998 järjestettyjen ensimmäisten Tampereen Mustavihreitten päivien ja erityisesti niiden yhteydessä tapahtuneiden päiville osallistuneiden ja poliisin yhteenottojen uutisointia suomalaisessa ns. valtalehdistössä. Tutkimusmateriaalina ovat tapahtuman alkua seuranneiden kuuden päivän aikana aiheesta julkaistut jutut Helsingin Sanomissa, Aamulehdessä, Ilta-Sanomissa ja Keski-suomalaisessa.</p> <p>Tutkimus tehtiin teksti- ja osittain diskurssianalyysin keinoin, kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä yhdistäen.</p> <p>Tutkimuksen tulos on, että Mustavihreiden päivien tapauksessa toimittajat luottivat lähes poikkeuksetta vain viranomaislähteisiin ja siteerasivat jopa absurdeja sävyjä sisältäneitä lausuntoja kritiikittömästi. Tämä siitäkkin huolimatta, että kyseessä oli selkeä kahden osapuolen välinen konflikti, ja tapahtumista esitettiin heti levottomuuksien alkuvaiheessa ristiriitaisia tulkintoja. Tasapuolisuuden vaikutelman onnistuivat luomaan vain Helsingin Sanomat ja Aamulehti, nekin vain ajoittain. Useimmiten Mustavihreistä päivistä kertova journalismi on "me ja ne" -journalismia, jossa "me" on tuttu lausuntoja antava poliisi ja "ne" vieras ja uhkaava, epämääräinen joukko, joka rikkoo lakia. Mustavihreille päiville osallistuneet esitetään useimmiten nuorina ja hieman naiiveina hysteerikkoina tai vaihtoehtoisesti humalaisena ryysyisten ilkivallantekijöiden yhteenliittymänä, joita aikuinen seestynyt poliisi isällisesti paimentaa. Mustavihreistä annettu kuva vertautuu klassisen sotapropagandan viholliskuvaan.</p>	
Asiasanat	Mustavihreät päivät, kansalaisaktivismi, konfliktijournalismi, lähdekäytäntö
Säilytyspaikka	Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto
Muita tietoja	

1. Johdanto	1
1.1. Tampereen Mustavihreät päivät	1
1.2. Tutkimusaiheen merkitys	2
1.3. Tutkimuksen kysymyksenasettelu ja tarkoitus	4
2. Sanomalehden asema ja uutisen näköinen uutinen	4
2.1. Sanomalehden luotettavuus	4
2.2. Joukkoviestinnän valta	6
2.3. Ensikäsitys ja sen muuttaminen	8
2.4. Valtamedian homogeenisuus	10
2.5. Ääri uutisissa	11
2.6. Luotettava lähde	13
2.7. Uutisen suhde todellisuuteen	16
2.8. Arkijärki uutisessa	18
2.9. Siteerauspuolueettomuus	20
3. Tampereen toimijat	21
3.1. Poliisin uskottavuus	21
3.2. Anarkismin herättämät mielleyhtymät	23
4. Aineisto ja tutkimusmenetelmät	26
4.1. Tutkimuksen aineisto	26
4.2. Tutkimusmenetelmät	28
5. Juttujen sisällön pääpiirteet	29
5.1. Sunnuntai: mustavalkea uutispäivä	29
5.2. Maanantai: harmaantuvaa	30
5.3. Tiistai: taustoja	31
5.4. Keskiviikko: hiljainen päivä	32
5.5. Torstai: sivarihintti syyttää poliisia	33
5.6. Perjantai: mielenosoitukset jatkuvat	33
5.7. Jälkeenpäin	34

6. Kolmetoista näkökulmaa Mustavihreiden päivien uutisointiin	35
6.1. Ensivaikutelma vs. kokonaiskuva: kaksi aaltoa	35
6.2. Siteeraukset	36
6.2.1. Siteerausten määrä ja käytötapa	36
6.2.2. Siteeraukset etusivulla	42
6.2.3. Siteeraukset vs. uutisen ääni	43
6.3. Toimijoiden nimeämisestä	46
6.3.1. Sekavat vs. yhtenäiset: määrällinen tarkastelu	46
6.3.2. Keitä paikalla olikaan	52
6.3.3. Henkilöiden identifioinnista	54
6.4. Anarkistikuva	57
6.5. Tapahtumasta ja motiiveista	59
6.6. Jouduttiin turvautumaan pamppuihin: kovista otteista	62
6.7. Pidätysten monet syyt	66
6.8. Kritiikittömyys, absurdismi ja hullu poliisi	68
6.9. Nainen kateissa	70
6.10. Patriarkka panee nuorison kuriin	71
6.11. Maantieteen vaikutus: kaukaa näkyy kummempi kuva	73
6.12. Ansionsa mukaan	75
6.13. Propagandallisia yhteyksiä	76
7. Lopuksi	81

1. Johdanto

1.1. Tampereen Mustavihreät päivät

Tampereella tammikuun toiseksi viimeisenä viikonloppuna vuonna 1998 ensimmäistä kertaa järjestetyt Mustavihreät päivät oli tapahtuma, josta mediassa esitettiin useita toisistaan jyrkästi eroavia näkemyksiä.

Yhteistä suurimmalle osalle tulkinnoista on, että Mustavihreät päivät olivat pääasiassa nuorten ympäristönsuojelua ja ekologisia kysymyksiä tärkeinä pitävien, osin anarkisteiksi itsensä identifioivien, yhteiskunnallisesti tiedostavien henkilöiden kokoontuminen, yhdistetty juhla-, tutustumis- ja keskustelutilaisuus.

Mustavihreät päivät ei olisi onnistunut laajassa uutiskynnyksen ylittämisessä ilman tapahtuman yhteydessä sattuneita väkivaltaisista yhteenottoja poliisin ja tapahtumaan osallistuneiden välillä. Lähteiden näkemyserot tapahtuman luonteesta olisivat eronneet myös ilman yhteenottoja, mutta väkivalta varmasti kiihotti kantoja jyrkentymään ja väkivallan tuoma julkisuus edesauttoi niiden ilmituloa julkisuudessa.

Väkivallan ja sotilaallissävytteisen, yhteenottoihin ja jonkinlaisiin rauhanpakottamistoimenpiteiltä vaikuttaviin operaatioihin painottuvan tapahtumien kuvauksen vuoksi tutkimuksessakin vedetään rintamalinja. Yhtäällä on viranomais- ja toisaalla aktivistiosapuoli.

Tässä tutkimuksessa Tampereen Mustavihreille päiville osallistuneita henkilöitä, ryhmiä ja heidän taustatahojaan kutsutaan yhteisnimityksellä "aktivistit" tai "aktivistiosapuoli". Käsitteen määrittely on tarpeen, sillä nimitysten määrä vaihtelee suuresti lehdestä ja jutusta

toiseen. Päiville osallistunut helsinkiläinen Johanna Ekman suosittelee Aamulehdessä (ma 26.1.1998) nimityksen "ekoaktivisti" käyttämistä, mutta tässä yhteydessä on katsottu, että käsite ei ole tarpeeksi kattava.

Tutkimuksen otsikossa mainitut "äärianarkistiset militanttiryhmät" mainitsee Aamulehti (ke 28.1.1998) siteeratessaan Tampereen apulaispoliisipäällikkö Ari Sarjasta. "Kapinasta" ja "ruotsalaisista joukoista" kirjoittaa puolestaan Ilta-Sanomat (ma 26.1.1998). Ilta-Sanomienkin tapauksessa kyse on uutistekstistä, ei kommentista tai pääkirjoituksesta.

1.2. Tutkimusaiheen merkitys

Ensimmäiset Mustavihreät päivät on yksi lenkki 1990-luvulla merkittäväksi yhteiskunnalliseksi keskustelunherättäjäksi kohonneessa uudessa ympäristöaktiivismissa. Uudessa liikehdinnässä eniten julkisuutta on saanut laitton suora toiminta: iskut turkistarhoille, koe-eläinlaitoksiin, tie- ja metsätyömaille jne.

Julkisuuden keskittyminen selittyy paitsi yleisillä uutiskriteereillä myös historialla: perinteisesti suomalaiset yhteiskunnalliset liikkeet ovat toiminnassaan kunnioittaneet yksityisomaisuutta ja välttäneet laitonta suoraa toimintaa. 1990-luvulla eläinoikeusliike ei enää kunnioittanut: mukaan tuli vastustajiksi määriteltyjen tahojen yksityisomaisuuden vahingoittaminen. Myös laitton suora toiminta yleensä on ollut harvinaisuus. Ympäristöliikkeet ovat turvautuneet siihen tavallisesti vasta viimeisenä keinona, ja tuolloinkin on yleensä käytetty passiivista vastarintaa, esimerkiksi työkoneisiin tai kaadettaviin puihin kahliutumista. (Ks. Siisiäinen 1998, 226 - 234.)

Tämän vuoksi koko uusi ympäristöliike usein yhdistetään laittomaan suoraan toimintaan, ja siksi se lienee yksi jyrkimmin mielipiteitä jakavista ajankohtaisista yhteiskunnallisista toimijoista. Tällaisen asenneilmapiirin vallitessa tapahtuvat yhteenotot poliisin ja pääasiassa ekoaktivisteiksi identifioitujen mustavihreiden välillä kärjistävät mielipiteitä entisestään, ja myös aihetta käsittelevä journalismi on vaarassa sortua asiattomuuksiin ja ylitulkintoihin.

Mustavihreiden päivien jälkeen niille osallistuneet kertoivat omasta näkemyksestään muun muassa internet-sivuillaan. Yleiseen mielipiteeseen lienee vuosituhannen vaihteessakin helpointa vaikuttaa perinteisen joukkotiedotuksen - lehdistö, radio, tv - kautta ja internet-julkisuus toimii ennemminkin tiedotuskanavana vanhan median toimituksiin kuin varsinaiseen suureen yleisöön päin. On arvioitu (ks. esim. Raittila 1998, 1), että aktivistiosapuoli onnistui juuri tässä: internet-tiedottaminen nopeutti ratkaisevasti Mustavihreille päiville osallistuneiden näkökulman esilletuloa myös valtalehdistössä. STT:n (STT 8.2.1998: "Tampereen poliisi tappiolla tiedotussodassa") mukaan aktivistiosapuoli oli voitolla "tiedotussodassa".

Internet-tiedottamisen tehottomuus yleisen mielipiteen suorana muokkaajana johtuu yksinkertaisesta siitä, että huomattavasti suuremmalla osalla kansalaisista oli helmikuussa 1998 - kuten vielä tämän tutkimuksen valmistuessa maaliskuussa 2001 - pääsy Ilta-Sanomien lööppien tai maakuntansa sanomalehden kuin internetin pariin. Jälkimmäistä käytettäessä on lisäksi vielä tiedettävä, mistä osoitteesta oikeat sivut löytyvät ja arvailtava, miten arvioida sivujen tekijän luotettavuus.

Edellä sanotun vuoksi ensimmäisten Mustavihreiden päivien

uutisointi suomalaisissa sanomalehdissä on tärkeä tutkimuskohde.

1.3. Tutkimuksen kysymyksenasettelu ja tarkoitus

Tutkimuksen perimmäinen kysymys kuuluu, miten "tiedotussodassa" kävi, kun tantereena oli perinteinen media, tarkemmin suomalainen sanomalehdistö.

Tutkimuksen tarkoituksena on teksti- ja osittain diskurssianalyysin keinoin, kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä yhdistäen kuvata tutkimuksen lehtien tapaa käsitellä Mustavihreiden päivien tapahtumia, selvittää eri lehtien uutisoinnin eroja ja yhtäläisyyksiä ja selittää analyysin esiin nostamia seikkoja teoriaosuuteen pohjautuen. Huomiota kiinnitetään erityisesti konfliktin eri osapuolten ääneen pääsyyn ja ääneen päästämisen ehtoihin sekä siihen, ketä uutisen äänessä - toimittajan "omassa puheessa" - loppujen lopuksi uskottiin.

2. Sanomalehden asema ja uutisen näköinen uutinen

2.1. Sanomalehden luotettavuus

Elinkeinoelämän valtuuskunnan tekemän tutkimuksen tulosten perusteella näyttää siltä, että suomalaisen median - mukaanlukien sanomalehdistön - luotettavuuden kanssa on vähän niin ja näin. Vain viidennes vastaajista hyväksyi suomalaisen median kuvaukseksi väitteen "objektiivisuuteen pyrkivä, tiukasti totuutta tavoitteleva" (Erivauhtiset suomalaiset 1999, 29). Perko (1998, 31) selittää ilmiötä toimittajan ammatin arvostuksen laskulla, jonka vuoksi luottamus journalismiin ja

mediaan on 1990-luvulla heikentynyt. Samaa mieltä on samassa teoksessa kirjoittava Kuutti (1998, 108-109).

Toisten tutkimusten mukaan taas näyttää siltä, että luottamus on säilynyt. Suomen Gallupin vuoden 1995 kyselyyn vastanneista 81 prosenttia piti oman sanomalehtensä uutisia joko erittäin tai melko luotettavina (Romppainen 1996, 18). Sanomalehdistö näyttää olevan erityisasemassa, sillä eri tutkimuksissa juuri se nimetään luotettavimmaksi mediaksi - usein yhdessä Yleisradion kanssa.

Jyväskylän yliopiston journalistiikan opiskelijoiden syksyllä 1996 tekemän kyselytutkimuksen mukaan luotettavimmiksi tiedotusvälineiksi koettiin Yleisradio ja sanomalehdet. Perustelut olivat ajoittain mielenkiintoiset: esimerkiksi Yleisradion radiouutisten nopeutta pidettiin takeena luotettavuudesta, koska silloin "uutisia ei ole aikaa muutella". Myös sen, että Yleisradio välittää STT:n uutisia, katsottiin lisäävän luotettavuutta. (Kuutti 1997, 10.)

Tutkimuksen mukaan sanomalehtiin uskottiin muun muassa siksi, että "sanomalehdet eivät keksi puuta heinää" ja "päätoimittaja vastaa lehdestä". Myös sanomalehtien sähköisiä viestimiä laajempi ja perusteellisempi uutisointi sekä sanomalehden mahdollisuus käyttää aikaa juttujen tarkastamiseen esitettiin luotettavuuden perusteiksi. (Emt., 10.)

Samansuuntaisia tuloksia saatiin jo mainitussa Suomen Gallupin syksyllä 1995 toteutetussa kyselytutkimuksessa. Siihen vastanneista 40 prosenttia piti televisiota ja 38 prosenttia sanomalehtiä luotettavimpana tiedotusvälineenä. Vuonna 1987 tilanne oli vielä melko lailla toinen: television prosentti oli tuolloin 41 ja sanomalehdistön vain 24. (Romppainen 1996, 18.)

Luotettavuustutkimuksien luotettavuudesta voidaan kuitenkin

olla hyvin monta mieltä. Miettisen (1991, 52) mukaan eri tutkimusten tulokset poikkeavat toisistaan niin runsaasti, että yleensä luotettavuustutkimusten luotettavuus ja saatujen tietojen uskottavuus tulevat kyseenalaiseksi.

Kaikesta huolimatta sanomalehdet uskovat lukijoidensa arvostavan luotettavuutta. Tämä johtaa siihen, että tiedotusvälineet pyrkivät korostamaan luotettavuuttaan. Sirkkusen (1996, 67) mukaan "journalistiset esitykset siis tekeytyvät todellisuuden välittömiksi kuvauksiksi ja me - ainakin ajoittain - uskomme niiden luotettavuuteen."

Luotettavuus on tiedotusvälineelle tärkeää, sillä se on suoraan sidoksissa välineen nauttimaan arvostukseen ja on siten yksi keskeinen menestystekijä (Miettinen 1991, 17). Tästä huolimatta Miettinen (1991, 47) on havainnut, että muita sanomalehtiä vähemmän luotettaviksi arvioidut iltapäivälehdet kasvattivat 1980-1990-lukujen taitteessa eniten levikkiään. Luotettavuus ei siis ole ehdoton edellytys sanomalehden menestykselle.

Luostarisen (1996a, 16) mukaan käytännössä journalismia arvioidaan usein sen perusteella, onko se journalismin näköistä. Jos nyt siis loppujen lopuksi kuitenkin on niin, että vaikkapa oman sanomalehden journalismiin on totuttu luottamaan, saattaa siis hivenen ristiriitaisia tai huonosti perusteltuja väitteitäkin esittävä juttu saada lukijan hyväksynnän, jos se vain tarjoillaan journalismin näköisessä, tutunoloisessa paketissa.

2.2. Joukkoviestinnän valta

Joukkoviestintä on viime vuosikymmenten aikana lisännyt painoarvoaan verrattuna muihin yhteiskunnallisiin

instituutioihin (Kuusisto & Sirkkunen 1999, 7). Journalismin välittämästä todellisuuskuvasta on muodostunut yhä merkittävämpi maailmankuvan perusta, ja se on joko ohittanut painoarvossa tai vähintään kilpailee tasaväkisesti sellaisten perinteisten maailmankatsomuksellisten aineiden kuin aatteiden, politiikan, tradition, työpaikan, ystäväpiirin, oppilaitosten, perheen ja koulun kanssa. Pitkälti tämä johtuu siitä, että ihmiset ovat tiedotusvälineiden vaikutuspiirissä lähes joka päivä läpi elämänsä. Suomessa joukkoviestimet tavoittavat keskimäärin 98 prosenttia aikuisista joka päivä. (Uimonen ja Ikävalko 1996, 14-15.) Perkon (1998, 15) mukaan median agenda suorastaan "rakentaa ihmisille () elämänjärjestyksen, arvomaailman ja maailmankuvan".

Joukkoviestinnän valta on valtaa päättää ohjelma-ajan tai palstatilan jakamisesta, mutta ehkä vielä tärkeämpää on valta määrittellä tapahtumien luonne. Journalismi ei pelkästään perustu tosiasioihin ja kerro niistä, se myös tahtomattaankin toimii aktiivisena yhteiskunnallisena vaikuttajana (ks. Tuchman 1978, 189-190).

Uutiset tarjoavat malleja erilaisten tapahtumien yleisiksi määritelmiksi, ja nämä mallit perustuvat hyvin valikoivasti poimittuihin yksityiskohtiin. Esimerkiksi alunperin hyvin epämääräisestä tapahtumasta, vaikkapa mellakasta, syntyy uutisen välityksellä julkinen tapaus ja julkinen huolenaihe. Tämä tapahtuu, kun uutisessa epämääräisestä tehdään yksityiskohtien avulla selkeä: lukija saa tietää, keitä siellä oli, moniko haavoittui ja niin edelleen. Samalla uutinen määrittelee tapahtumien aikajärjestyksen. (Tuchman 1978, 190.) Uutinen siis usein järjestää "sekavan todellisuuden" "ymmärrettäväksi todellisuudeksi". Maailma muuttuu järjestetyksi.

Määrittämisen vallan merkitys korostuu epävarmuuden ja sekasorron

olosuhteissa (McQuail 1992, 246). Korostusten ja asioiden painotusten merkitys on suuri ilmankin, että tilanne olisi sekava. Kun määrittämisvaltaan lisätään suuren joukkotiedotuksen suuri volyyymi, saa virheellinen määrittely suuret mittasuhteet.

Kun Suomen Tietotoimisto syksyllä 1999 antoi jutulleen otsikon "Somalitappelu tuli kalliiksi veronmaksajille", niin ensimmäinen lukijan reaktio lienee, että syyppäänä olivat somalit. Itse asiassa kyseessä oli tapaus, jossa skineiksi luonnehdittu joukko hyökkäsi jalkapalloilevien somalien kimppuun, ja valtio maksoi hyökkääjien oikeudenkäyntikuluja. Skinien hyökkäyksestä tuli mediassa somalitappelu. (ks. Ylönen 2000, 18-19.)

Luostarinen (1993, 27 - 28) käyttää esimerkkinä Turun Kakolan työsiirtolan vankien lakkoa käsittelevää Helsingin Sanomien uutista syksyiltä 1992:

"Uutisessa ei ole haastateltu lakossa olevia vankeja, eikä siinä ole myöskään mainintaa siitä, että tällainen haastatteluyritys olisi tehty. Lehti näyttäisi korostavan sananvalinnoin ja painotuksin lakon turhuutta: otsikkoaiheeksi ovat nousseet vankien (väitetyistä) vaatimuksista kasvokset ja pelikortit, eivätkä perhetapaamistilat tai lomamatkat. Vaikutelma on kaikkiaan osin koominen, tarkoituksellisesti tai tarkoittamatta."

2.3. Ensikäsitys ja sen muuttaminen

Sekä ennakoasenteella että tapahtumasta uutisoidulla ensimmäisellä näkemyksellä on suuri vaikutus siihen, minkälaiseksi tapahtuman lopullinen mediakuva muodostuu. Tämä johtuu usein siitä, että ensimmäinen - virheellinen - uutinen saa yleensä huomattavasti enemmän julkisuutta kuin virheelliset

tiedot oikaiseva korjaava uutinen (Palmolahti 1993, 78).

Mäkeläinen (1996, 5) on tutkinut yrityskuvan muuttamista, ja sanottu pätee myös tapahtuman julkisuuskuvan muutokseen, kun sitä seurataan tiedotusvälineiden välityksellä.

"Yrityskuva on varsin pysyvä asenne. Sillä on taipumus pysyä samana, eli sitä on vaikeaa ja hidasta muuttaa. Tähän vaikuttaa osaltaan menneisyyden merkitys yrityskuvaan. Yrityskuva laahaa aina todellisen tilanteen jäljessä, sillä ihmiset näkevät asiat sellaisina kuin odottavat, eivät sellaisina kuin ne ovat."

Miettinen (1991, 50) muistuttaa, että kielteisen julkisuuden herättämät reaktiot ovat voimakkaampia ja vaikuttavat pitempään kuin myönteisen julkisuuden herättämät. Jos tapahtuma saa aluksi voimakasta ja laajaa negatiivista julkisuutta, on siis myös kokonaismediakuva ohjautumassa vakaasti kielteisyyden puolelle.

Samalla tavalla Uimonen ja Ikävalko (1996, 18) korostavat median tärkeyttä: yksikin lausunto voi tuhota vuosien työn ja onnistunut median hyväksikäyttö on paras tapa edistää asiaansa.

Ennakoasenteen ja ensimmäisen uutisoidun version vaikutuksen tärkeys johtuu osittain tavasta, jolla uutisia välittäviä tiedotusvälineitä seurataan. Esimerkiksi lehtiä luetaan usein vain silmäillen, ja vain päällimmäiset vaikutelmat - varsinkin ennakoasennetta tukevat - muistetaan. (ks. Uimonen ja Ikävalko 1996, 18-19.)

Heti tapahtumasarjan alussa ensimmäisten aiheesta julkaistujen juttujen yhteydessä tehty "oikea" arvotus ja näkökulman valinta on tärkeä myös tiedotusvälineille. Luostarisen (1996a, 17) mukaan suurten virheiden myöntäminen näyttää kovin vaikealta, kun taas pikkuoikaisut voivat vain korostaa lehden tarkkuutta ja tunnollisuutta. Mahdollisen korjauksen alkuperäistä väärää

uutisointia pienempi huomioarvo taas johtuu pitkälti siitä, että uudet uutiset ovat arvokkaampia kuin vanhat. Siksi toimitukset keskittyvät mieluummin uusien syytettävien etsimiseen kuin vanhojen syytettyjen puolustamiseen. (Palmolahti 1993, 78.)

2.4. Valtamedian homogeenisuus

Suurten "mainstream"-tiedotusvälineiden eli ns. valtamedian keskeinen uutisisältö tapaa Suomessa olla yhtenäinen. Tällä hetkellä se on Perkon (1998, 20) mukaan yhtenäisempi kuin koskaan, jos sotavuosia ei lasketa mukaan. Perko kysyykin, onko puhe moniarvoisesta viestinnästä jo aikansa elänyt.

Miettisen (1991, 51) mukaan median sisällön yhtenäistyminen johtuu pitkälti sähköisistä välineistä ja Suomen Tietotoimistosta: ellei saatavilla ole omaa merkittävää uutista, aletaan lehden toimituksessa helposti mukaila radion ja television jo julkaisemia uutisia ja näkökulmia. Perko (1998, 17-22) ottaa esiin viihteellistymisen, iltapäivälehtien matkimisen, yhteistuotantosivut ja valtamedian päivittäisen agendan tiivistymisen yhä harvempiin aiheisiin. Uimonen ja Ikävalko (1996, 16) tarjoavat syyksi tiedotusvälineiden yhdenmukaista journalistista perustaa.

Yhdenmukaisuuden voisi äkkipäätä epäillä jopa haittaavan joukkotiedotuksen luotettavuutta sen kautta, että samankaltaisuuden voisi arvella muistuttavan erilaisten enemmän tai vähemmän totalitaaristen valtioiden joukkotiedotuskäytännöstä, jossa ei ristiriitaisia näkemyksiä suvaita. Miettinen on kuitenkin toista mieltä. Hänen mukaansa (Miettinen 1991, 51) yleisö pitää luotettavina nimenomaan

sellaisia tiedotusvälineitä, jotka ovat mukana yhtenäisessä uutisvirrassa, eli niitä, joiden jutut muistuttavat toisiaan.

Oli miten oli, vaikka lähetys on yhdenmukainen, ei vastaanotto milloinkaan (Ks. esim. Miettinen 1991, 51).

2.5. Ääri uutisissa

Toistuva määre Mustavihreiden päivien uutisoinnissa on ääri. Äärellä on määreenä paha kaiku.

Äären käsitettä islamilaisia fundamentalistiliikkeitä ja suomalaisia radikaaliliikkeitä koskevassa uutisoinnissa tutkineen Ulla Vehaluodon mukaan yleisin erilaisille äärille annettu ominaisuus on väkivaltaisuus. Tietyn poliittisen liikkeen käsittäminen ääriliikkeeksi johtaa automaattisesti vaatimukseen liikkeen lopettamisesta tai "normalisoimisesta". (Vehaluoto 1998, 5.)

Erilaisia vaihtoehtoliikkeitä - esimerkiksi boikottikampanjoita, luonnon- tai eläintensuojeluun keskittyviä yhdistyksiä, aseistakieltäytyjiä, rasismin vastustajia ja anarkisteja - nimitetään suomalaisessa mediassa useimmiten joko aktivisteiksi tai ääriryhmiksi ja -liikkeiksi. 1990-luvun lopussa ääri-määritettä on alettu soveltaa hyvin rauhallisiinkin toimijoihin. (Vehaluoto, 1998, 10.)

Ääriä siedetään usein niin kauan kuin ne ovat tuolla jossain ja pysyvät hiljaa. Taipaleen (1986, 297) käsitys on, että modernissa valtiossa sosiaalisen käsite tarkoittaa keskiluokkaista sosiaalisuutta ja lähestulkoon kaikki muu kuin keskiluokkainen on siten epäsosiaalisuutta. Nevanlinnan (1993,

14) mukaan tyypillinen konservatiivinen reaktio on, että kokeilut ovat sopivia niin kauan kun ne pysyvät kokeiluina, kun taas yleistyessään ja saadessaan valta-aseman niistä tulee vaarallisia.

Joukkotiedotusvälineissä ääriksi leimattujen oma ääni ei juuri pääse esille, ja kun "ääriliikkeen" edustaja päästetään ääneen, ei puheen kontekstia usein joko huomioida tai ymmärretä (Vehaluoto 1998, 4). Tämän voidaan katsoa johtuvan siitä, että valtamedia edustaa ja tukee yhteiskunnassa vallitsevaa "normaalikulttuuria", olemassa olevaa status quota. Vaikka tuo normaalikulttuuri muuttuessaan muuttaa myös journalistista kulttuuria, niin jälkimmäinen perustuu aina vallitsevaa tilaa tukeviin itsestäänselvyyksiin. (Palmolahti 1993, 140-142.)

Ääri liittyy useimmiten määreenä kooltaan pieneen vähemmistöryhmään tai -liikkeeseen. Luostarinen (1996b, 53) kuvaa 1960-luvun yhdysvaltalaisten kansalaisliikkeiden ja niitä vastustavien tahojen mediastrategioita ja tekee huomion, että keinona pienten liikkeiden uskottavuuden mitätöimisessä oli yhdistää pienuus "eriskummallisuuteen, outouteen ja ulkopuolisuuteen".

Mainittu on sovellettavissa vuosituhaten vaihteeseen ja Suomeen. Monilta osin pätee Luostarisen toinenkin huomio: 1960-luvun kansalaisliikkeitä vastustaneet suuret ja vaikutusvaltaiset toimijat pyrkivät osoittamaan, että kansalaisliikkeet olivat riitaisia ja pyrkivät itse asiassa käyttämään hyväntahtoisia ihmisiä hyväkseen. Liikkeiden jäsenet yritettiin leimata tasapainottomiksi yksilöiksi, joilla oli lapsuudessa ollut psykologisia ongelmia. Suora toiminta haluttiin puolestaan leimata median huomion herättämiseksi järjestetyksi pelleilyksi tai vaaralliseksi askeleeksi kohti huligaanivaltaa. (Emt., 53.)

Esimerkiksi eläinaktivistien toiminnan tullessa puheeksi arvovaltaisetkin tahot ihmettelevät julkisesti, mikä nuorissa on vikana, kun ne tällä lailla hulinoivat. Suomen punaisen ristin pääsihteeri Markku Niskala arveli (Aamulehti 29.1.1998, 6), että "anarkistinuoria" ajaa toimintaan harrastusten puute ja viinanjuonti. Kyseessä on - mahdollisesti tahaton - uuden ympäristöliikkeen varsinaisten tavoitteiden nollaus, marginalisointi ja sijoittaminen sinne kauas, missä sijaitsee epäsosiaalisuus ja muu ääri.

Keskuksesta puolestaan määritellään tuo ääri. Ääri ei ole jotakin kuvaava laatusana, vaan vierautta, marginaalisuutta, vaaraa ja vihollisuutta kuvaava suhde, jossa suhteen määrittää keskusta. (Vehaluoto 1998, 11.)

Journalismin määrittäessä äärtä suuri painoarvo on legitimoituilla lähteillä. Palmolahden (1993, 141 - 142) mukaan uutishankinnan organisoituminen verkostoksi legitimoii siihen kuuluvien lähteiden asemaa, ja nämä status quota edustavat lähteet saavat etuoikeuden määritellä asiat. Hyväksyessään lähteensä journalismi hyväksyy lähteiden edustaman arvoympäristön, eräänlaisen yhteiskunnallisen normaalikulttuurin.

2.6. Luotettava lähde

Juttu perustuu lähteisiin, ja jotta Pietilän (1993, 46-58) kuvailema toimittajien ja lukijoiden välinen sopimus uutisten vääristämättömästä objektiivisuudesta ja faktuaalisuudesta toteutuu, tarvitaan luotettava lähde.

Rentola (1983, 32-33) puhuu lähdetyyppistä ja tarkoittaa "ns. virallista lähdetä, jonka tehtäviin kuuluu antaa tietoja julkisuuteen". Sillä on kolme tunnusomaista piirrettä: se

edustaa tiettyä selkeää tahoa, sillä on vakiintunut asema eli perustelu toimia lähteenä ja vakiintunut suhde toimitukseen (emt., 33). Tällaisia ovat esimerkiksi monet viranomaislähteet, jotka lisäksi mielletään useimmiten neutraaleiksi, eivätkä ne siten vaaranna toimittajan asemaa puolueettomana toimijana.

Tällaisten rutiinilähteiden painoarvo yleensä journalismissa on suuri. Selitykseksi tarjotaan toimitustyön luonnetta, ennen muuta sen kiireisyyttä: toimittaja joutuu käyttämään lähteitä, joista tietää saavansa "tietoa" nopeasti (ks. esim. Luostarinen 1994, 45-46). Uutiset joudutaan tyypittämään etukäteen, jolloin tilanteen tullen säästetään aikaa: tiedetään ketä haastatella ja millaisia tietoja kerätä. Tilanteiden stereotypisointi karsii usein tapahtumien ainutkertaiset ominaisuudet. Suunnittelu ja ennustaminen voivat johtaa siihen, että toimittaja on turvallisesti samaa mieltä muiden toimittajien kanssa ja toistaa jutussaan kaikkien jo entuudestaan tietämää. (Tuchman 1978, 58 - 59.)

Rutiinilähteiden runsas käyttö luonnollisesti tiivistää toimituksen ja tällaisten lähteiden suhdetta. Sigalin (1986, 28) mukaan rutiinilähteinä toimivien tahojen myötämielinen kohtelu uutisissa on todennäköisempää kuin muiden, sillä suhde on erityinen: vakiolähteet ovat tärkeä yleisö, jolta saadaan palautetta useammin kuin muulta lukijakunnalta. Lisäksi hyvien välien säilyttäminen vakiolähteisiin on ymmärrettävästi tärkeää (emt., 28). Menettelyn voi kuvitella johtavan tilanteisiin, joissa lähdekritiikkiä harjoitetaan kärkkäämmin, kun kyseessä on tuntemattomampi lausunnonantaja. Yleensä ottaen tuntemattoman lähteen käyttö vaatiikin enemmän perustelua kuin vakiintuneen, virallisen lähteen (Mörä 1996, 112).

Usein toimittajan omaa läsnäoloa ja havainnointia pidetään jutun luotettavuuden takeena. Kuitenkin ajatusta, että läsnäolo ratkaisisi todenmukaisuusongelmat, voitaneen pitää varsin

naiivina (Hemánus 1990, 70). Sigalin (1986, 15) mukaan henkilökohtaisesti tapahtumapaikalla olevilla toimittajillakin on taipumus kertoa asioiden kulusta lähteiden näkemys, eikä omaansa. Loppujen lopuksi toimittajilla on tapana suodattaa asiat eliittilähteiden kautta (Mörä 1996, 108).

Tyypillinen on tapa hankkia tietoa liikenneonnettomuudesta: kysytään asiasta poliisilta, eikä yritetä tavoittaa silminnäkijöitä tai onnettomuuteen joutuneita. Tämä johtaa toisen käden tietoihin: poliisi on yleensä saanut edelleen antamansa tiedot haastattelemalla läsnäolleita. Julkaistavaksi päätyvä uutinen voi olla neljäänkin kertaan uudelleen rakennettua todellisuutta. (Luostarinen 1994, 45-46.)

McQuailin (1992, 130) mukaan käytännön toimitustyössä annetaan suurta arvoa sille, että tiedot varmistetaan viranomaistaholta; näin korostuu institutionalisoitujen lähteiden ja toisaalta vallan painoarvo. Tuo arvonto johtaa siihen, että suuri osa toimittajien lähdemateriaalista on peräisin erilaisilta "virallisilta tahoilta" ja painottuu ymmärrettävästi virallisen tahon omien näkemysten, tarpeiden ja intressien mukaan (Iggers 1999, 111). Yleensä uutinen, jonka lähteenä on käytetty vain yhtä tahoja tai useita samanmielisiä tahoja, on melko varmasti puolueellinen. (Ks. esim. Sigal 1986, 28.)

Virkamiestä siis uskotaan - tai ainakin käytetään lähteenä -, ja virkamies pääsee mediassa helpommin ääneen kuin vaikeammin määrittävän tahon edustaja. Virkamies puhuu legitimisoidun vallan puolesta, ja ainakin Tuchmanin mukaan tuon legitimaation kyseenalaistaminen on äärimmäisen harvinaista: sen sijaan esimerkiksi kansalaisliikkeen edustajan on julkisuutta saadakseen kyettävä osoittamaan, että hän todella edustaa painoarvoltaan varteenotettavaksi katsottavaa ryhmää (Tuchman 1978, 91-92). Silminnäkijöiden lausunnot puolestaan koetaan usein epätasällisiksi (Hemanus 1990, 106.).

Uutiset ovat pääasiassa ylhäältä alaspäin tapahtuvaa virtausta: tiedotusvälineet kertovat "tavalliselle kansalle" pitkälti sitä, mitä viranomaisilla tai erilaisilla johtavissa asemissa olevilla on sanottavana. Siitä huolimatta tiedotusvälineillä on toki mahdollisuus käyttää kyseisiä kanavia pitkin saatua informaatiota myös kriittisesti (McQuail 1992, 130-131).

1990-luvulla Suomessakin pinnalle ja ainakin journalistisen mielenkiinnon kohteeksi noussut kansalaisjournalismi voidaan nähdä nimenomaan vastareaktionä perinteiselle käytännölle, jossa uutislähteet painottuvat erilaisiin auktorisoituihin tietäjiin. Esimerkiksi Hemanuksen (1990, 72) mukaan tässäkin suuntauksessa on syytä säilyttää kriittisyys:

"Mielestäni olisi toisaalta populismia kuvitella, että edes ei-vallankäyttäjien eli vallankäytön kohteiden, 'tavallisten ihmisten' - mikä huono sanonta! - haastattelut olisivat ongelmattomia ja heillä vallankäyttäjien sijasta olisi aina hallussaan yleispätevä totuus."

Sigal (1986, 30) puolestaan muistuttaa, että vaikka suuri osa uutisiin päätyvistä tiedoista ja tulkinnoista onkin peräisin "ylhäältä", eivät vastaanottajat välttämättä kuitenkaan noita näkemyksiä sellaisenaan usko tai ole samaa mieltä niiden kanssa.

2.7. Uutisen suhde todellisuuteen

Tässä tutkimuksessa ei olla ensisijaisesti kiinnostuneita Tampereen Mustavihreiden päivien "todellisten" tapahtumien ja niistä kirjoitettujen juttujen suhteesta. Siitä huolimatta on syytä lyhyesti valottaa yleensä uutisen ja todellisuuden suhdetta ja siitä esitettyjä käsityksiä.

Lukijoilla on taipumus unohtaa, että uutiset eivät ole todellisuutta, vaan lähteiden todellisuusnäkemysten kokoelma (Sigal 1986, 27-28). Perkon (1998, 14) mukaan median todellisuus on todellisen todellisuuden jäljitelmä, josta journalistiset rutiinit tekevät keinotekoisen. Manoff (1986, 197) muistuttaa, että todellisuus on vain yksi seikka, joka vaikuttaa siitä kirjoitettuihin juttuihin. Niissä heijastuvat lisäksi muun muassa toimittajien tapaamat ihmiset, toimittajan uskomukset ja työskentelyrutiinit. (Emt., 197.)

Ainakin yleisön mielestä uutisella lienee jotakin tekemistä todellisuuden kanssa. Pietilällä (1993, 46-58) on käsitys, että keskimääräinen lukija uskoo uutisen olevan todellisuudesta juontuvaa ja sitä vääristämättömän objektiivisesti heijastavaa faktaa.

Totuuden ja totuudellisuuden yhteydessä on tapana puhua objektiivisuudesta, joka usein mainitaan olennaisena osana länsimaisen journalismin klassista ideaa. Tieto-opillisesti objektiivisuus tarkoittaa vastaavuutta todellisuuden kanssa. Iggersin (1999, 92) mukaan journalismin objektiivisuudella tarkoitetaan edellä mainittua tai sitten pelkkiä retorisia ja muita keinoja, joilla toimittaja rakentaa juttuunsa objektiivisuuden vaikutelman. Sigal (1986, 15) on jälkimmäistä mieltä: objektiivisuus journalismissa tarkoittaa uutisen kokoamisessa käytettävien retoristen tehokeinojen ja mallien joukkoa, tarkemmin muun muassa toimittajan omien mielipiteiden ja tulkinnan poissapitämistä, eikä objektiivisuus siten tarkoita missään määrin totuudellisuutta tai paikkansapitävyyttä.

Käytännössä mahdottoman objektiivisuuden tavoittelua pidetään journalismissa yleensä hyvänä pyrkimyksenä, mutta myös objektiivisuuskritiikki on äänekästä. Rajallisenkin objektiivisuuden mahdollisuutta kovistellaan muun muassa

kysymyksellä, voiko olla olemassa näkökulmaa, josta asiat muka näkyisivät sellaisina kuin ne oikeasti ovat (Iggers 1999, 36).

Loppujen lopuksi julkisuus ei ehkä olekaan näkemysten ja lausuntojen tori, jolla totuus löytyy vapaan kilpailun tuloksena; sen sijaan mediatotuus riippuu lähinnä siitä, kenen näkemyksille sisäänkoodaaja totuuden aseman antaa (Sirkkunen 1996, 72-73).

Konstruktivistinen paradigma on ehtinyt vakiinnuttaa yhteiskuntatieteisiin ja journalismin tutkimukseen näkemyksen, että journalismi enemmänkin rakentaa todellisuutta kuin raportoi siitä. Mainitulla tavalla ajateltuna uutiset ovat yksityiskohdille perustuvia tarinoita, jotka lopulta kertovat yleisölle, minkälainen maailma loppujen lopuksi on. (Ks. Tuchman 1978, 12.)

2.8. Arkijärki uutisessa

Kunelius (1994, 24-26) hahmottelee arkijärjestä työkalua journalismin tutkimukseen. Muun muassa Aristoteleen, Hannah Arendtin, Thomas Reidin, David Humen ja Antonio Gramscin ajatusten kautta Kunelius päätyy seuraavaan:

"Se on tiedon laji, jota ei voi esittää oppijärjestelmänä, systemaattisena ja yleisenä kuvauksena. Arkijärki tiivistyy sananparsiin ja sutkauksiin, jotka pätevät tietyissä tilanteissa, mutta eivät niiden ulkopuolella. Se tekeekin itsensä tiettäväksi parhaiten silloin, kun sitä vastaan rikotaan."

Minkä tahansa diskurssin on kunnioitettava arkijärjen tasoa, jos se pyrkii saamaan kosketuspintaa ihmisiin. Arkijärjen kautta journalismi ja sen välittämät diskurssit pyrkivät kosketukseen yleisön kanssa, ja tuon kosketuksen kautta ne

muokkaavat yleisön arkijärkeä. (Emt. 26.) Arkijärki ei toki ole mikään universaali ymmärtämisen viitekehys, vaan yksilöllä, ryhmällä tai luokalla on omanlaisensa. Journalismin - ja erityisesti valtajournalismin - arkijärki on poikkeuksia lukuunottamatta jonkinlainen oletettu ja pitkien aikojen kuluessa kehittynyt keskiverto, hegemoninen arkijärki.

Kunelius (1994, 28) jakaa uutisjournalismin kerronnallisten muotojen liikkeet seuraaviin luokkiin: tosiasioden puhe, sulautuva referointi, erotteleva referaatti, professionaali uutismuoto, professionaali performatiivinen muoto ja näkyvä metretoriikka.

"Tosiasioden puhe" tarkoittaa Kuneliuksella suoraa uutiskieltä, jossa ei siteerata, vaan uutisen oma näkymätön ääni kertoo miten asiat ovat. Sulautuva referointi merkitsee kerrontaa, joka alkaa "tosiasioden puhe" -muotoisena, mutta siirtyy nopeasti referoimaan enemmän tai vähemmän selkeästi jonkun muun puheita. Erotteleva referaatti tekee selkeämmin eron siteerattujen lausuntojen ja uutisen omasta äänestä. "Tosiasioden puhe" -muodon sijasta tässä tutkimuksessa puhutaan uutisen äänestä.

Arkijärki liittyy kerronnallisiin muotoihin siten, että uutisen äänellä kerrottu osuus halutaan yleensä ymmärrettävän "totuudenmukaiseksi" ja "oikeaksi" kuvaukseksi asiaintilasta. Kyseessä ovat asiat, jotka kirjoittajan - sisäänkoodaajan - mielestä kuuluvat arkijärjen alueelle. Siten uutisen ääni määrittelee kulloisenkin arkijärjen. Arkijärkeä ei kuitenkaan voi ymmärtää pelkäksi sisäänkoodaajan henkilökohtaiseksi luomukseksi niin, että prosessi olisi pelkästään tietoinen. Uutisen äänen määrittelemä arkijärjen taso heijastelee myös tiedostamatonta opittua ja ympäristön konventioita. Oleellinen on ideologian käsite. Hallin (1992, 268) mukaan ideologia muodostuu "mielikuvista, käsitteistä ja asettamuksista", joiden

mukaan itse kukin rakentaa viitekehyksen, jonka mukaan ymmärtää maailmaa. Ideologia on kuitenkin arkijärjen tapaan jotakin, jota ei muutella yksilöllisesti vaan kollektiivisesti. Se tuottaa yhteiskunnallisen tietoisuuden muotoja. (Emt. 1992, 269.)

"Tosiasioden puhe" on siis vahvasti arkijärkeen sidottu. Kysymys kertovasta tahosta ei herää, ennen kuin arkijärjen raja ylitetään, aletaan esittää väitteitä, jotka eivät ole helposti laajalti hyväksyttävissä. (Kunelius 1994, 26.) Yleistä ilmapiiriä vastaan sotivien mielipiteiden esittäminen vaatii journalistilta tarkkaa perustelua. Myötävirtaan kulkemista - siis arkijärjen myötäilyä - pidetään usein neutraalimpana kuin vastavirtaan kulkemista. (Mörä 1996, 113.)

Erottelevaa referointia käytettäessä voidaan mukaan ottaa arkijärjestä - ja uutisen äänestä - voimakkaastikin erottuvia näkemyksiä. Siten suorien siteerauksien käyttö on tapa, jolla luoda tasapuoliselta ja objektiiviselta vaikuttava juttu. Samalla uutisen ääni antaa vinkkejä siitä, mihin lukijan suodaan jutussa luottavan (ks. Kunelius 1994, 35).

2.9. Siteerauspuolueettomuus

Siteerausten käyttö on faktuaalisuuden vaikutelman luomisen keino. Se liittyy arkijärjen käsitteeseen sikäli, että siteerauksissa ei tarvitse kantaa yhtä tarkkaa huolta sanotun perusteluista kuin uutisen äänessä, joka - kuten edellä todettiin - on sekä riippuvainen arkijärjen käsitteestä että luo paikallista arkijärjen tasoa.

Mörä (1996, 109) puhuu objektivoinnista ja tarkoittaa keinoja, joiden avulla viestimet pyrkivät antamaan vaikutelman

ulkopuolisuudesta, puolueettomuudesta ja luotettavuudesta. Kun kuitenkin todellisuudessa kaikkia faktoja ei ikinä ehditä tai voida tarkastaa, otetaan käyttöön "vakiintuneet toimintakäytännöt, joita noudattamalla vastuu mahdollisista väärinarvioinneista siirretään pois itseltä" (Emt., 109). Samansuuntaisen tulkinnan tekee Tuchman (1978, 95). Kyseessä on sekä tapa kiertää vastuuta että välttämätön ammatillinen strategia.

Erityisesti puolueettomuuden vaikutelmaa rakennettaessa ns. sitaattijournalismi on usein käytetty keino. Kahden eri näkökulman edustajan annetaan esittää näkemyksensä, ja tulkinta jää lukijalle, ellei uutisen äänellä anneta selkeitä vihjeitä siitä, kumpaa lukijan halutaan uskovan.

Kahden tai useamman kilpailevan näkökulman siteeraaminen vailla uutisen äänen kommentointia paitsi jättää jutun varsinaisen merkityksen lukijan päätettäväksi, saattaa myös jättää jälkeensä koskaan selviämättömän sekamelkskan. Romano (1986, 64) muistuttaa, että esimerkiksi silminnäkijöiden oikeudessa antamat todistukset saattavat erota jyrkästi, mutta tuolloin oikeudenkäynnin olemassa olevat periaatteet ja käytännöt auttavat tuomioistuinta saavuttamaan asiassa lopputuloksen. Uutisjutussa lopullista asiaintilaa ei välttämättä selvitä ikinä mikään tai kukaan.

Ulkopuolisuuden ja puolueettomuuden vaikutelmasta on kyse myös silloin, kun tietynlaisia siteerauksia etsitään täysin tarkoitushakuisesti. Kun asia käy selväksi arvostettujen lähteiden siteerauksissa, vaikuttaa toimittaja pelkästään lausuntojen kirjaajalta, vaikka itse asiassa nuo lausunnot on tarkoituksellisesti valittu, jotta lähteen esittämiä mielipiteitä ei tarvitsisi esittää uutisen äänessä (Tuchman 1978, 96).

3. Tampereen toimijat

3.1. Poliisin uskottavuus

Poliisi on Mustavihreitä päiviä käsittelevien uutisten toinen päätoimija. Siksi on syytä tietää, minkälainen käsitys lukijoilla on poliisista.

Käsitys on huomattavan myönteinen. Suomen Gallupin tekemän tutkimuksen mukaan (Suhonen 1997, 238-239) keväällä 1996 poliisiin luotti hyvin tai melko paljon 84 prosenttia vastaajista.

Samaan aikaan sisäinen turvallisuus on kansalaisten päällimmäisiä huolenaiheita. Yhdeksän kymmenestä suomalaisesta kokee turvattomuuden lisääntyneen ja useampi kuin seitsemän kymmenestä kokee lainkuuliaisuuden heikenneen. (Erivauhtiset suomalaiset 1999, 57-58.)

Turvattomuus näkyy suhtautumisena poliisiin. Kun aiemmin poliisilla ajateltiin yleensä olevan sopivasti valtaa, piti vuonna 1999 enemmistö suomalaisista poliisin valtaa liian pienenä. Myös rangaistuksia haluttaisiin yleisesti koventaa. (Emt., 58-60.)

Mustavihreillä päivillä poliisi näytti voimaansa. Tampereen mellakat olivat ensimmäinen tilaisuus, jossa poliisin uusi erikoisosasto, joukkojenhallintayksikkö, oli mukana. Joukkojenhallintayksikkö toimi osin naamioituneena, ja varusteisiin kuuluivat kilvet ja koirat. Mellakoiden aikana tapahtumien yläpuolella lensi poliisin helikopteri, ja valmiina oli myös vesitykillä varustettu Pasi-panssariauto. Tampereen poliisi ei perustellut, miksi erikoisjoukkojen käyttö oli tarpeen. (STT 12.2.1998: "Toinen sisäministeri Enestam: Mellakkapoliisin naamioituminen oli virhe", STT 13.2.1998:

"Tampereen mellakka ensimmäinen joukkojenhallintayksikön komennus".) Luostarinen (1991, 7) tarjoaa yhden selitysmallin poliisin näyttävään läsnäoloon: julkisen sektorin kamppailu resursseista tapahtuu tätä nykyä pitkälti journalismin kautta.

Edellä todetun yleisen poliisisympatian lisäksi Tampereen tapahtumissa myötätuntoa virkavaltaa kohtaan lisäsi tieto poliisin vastapuolesta. Aktivistiosapuoli identifioitiin anarkisteiksi ja eläinaktivisteiksi. Suomalaisten enemmistö ottaa jälkimmäisten toimiin tiukan kannan: seitsemän kymmenestä ei hyväksy eläinaktivistien päämääriä (Erivauhtiset suomalaiset 1999, 58).

3.2. Anarkismin herättämät miellelyhtymät

Koska Mustavihreitä päiviä käsittelevissä uutisissa usein mainitaan toimijoiksi jonkin sortin anarkistit tai tapahtumaa kuvataan anarkistiseksi, on syytä selvittää kyseistä käsitettä ja sen käsittämistä.

Anarkismi ja anarkisti ovat ristiriitaisia tunteita herättäviä käsitteitä, jotka arkiymmärryksessä usein mielletään hyvinkin eri tavalla kuin niiden historia antaisi odottaa.

Historiallisesti anarkismi muistetaan useimmiten sosialistisen ajattelun haarana, joka hävisi valtiososialistisille aatteille. Tunnusomaista sille on auktoriteetin puute: anarkismista puuttuvat dogmaattisuus ja opinkappaleet toisin kuin vaikka marxismi-leninismistä (Guérin 1970, 7.). Samoin anarkismista puuttuu totalitaarinen ajatus minkäänlaisesta proletariaatin diktatuurista.

Valtion ylhäältä alaspäin järjestyvän organisaation sijaan

anarkismi arkkianarkisti Mihail Bakuninin mukaan tarjoaa tulevaisuuden yhteiskunnan, joka on kokonaan järjestäytynyt yksilöstä käsin, alhaalta ylöspäin. Työläiset muodostavat vapaaehtoisuuteen perustuvia yhdistyksiä, kommuuneja, kansakuntia ja lopulta suuren universaalisen federaation. (Otavan suuri ensyklopedia 1978, 270.)

Modernin anarkismin määrittely on huomattavasti vaikeampaa kuin historiallisen. Anarkismi ei enää ole tiukasti sidoksissa vasemmistolaisen työväenliikkeen perinteeseen ja retoriikkaan, vaan se on muuttunut yhdeksi lukuisista teemoista, joka määrittää "skeneä" ja siihen kuuluvia toimijoita.

Skenellä tarkoitetaan tässä Pyykkösen tapaan kulttuurista abstraktiota, jossa sen toimijat pyrkivät representoimaan itsensä omista lähtökohdistaan ilman vanhoja määritelmiä, kuten esimerkiksi vastakulttuuriksi nimeämistä. Skene ei ole selkeärajanen tai homogeeninen ilmiö. Kuitenkin, kuten kaikissa kulttuureissa, nousevat skenessäkin pintaan tietyt määrittävät teemat. Sellaisia ovat esimerkiksi rauhanaate, kasvissyönnö ja muu elämäntapoihin liittyvä eetos, punavihreys, ekologia, punk ja anarkismi. (Pyykkönen 2000, 52.) Useat skeneen kuuluvat ryhmät rakentavat identiteettiään juuri anarkismiin liitettyjen periaatteiden ja symboliikan kautta. Pyykkösen haastattelema skenen "jäsen" arvioi yleisimmäksi yhdistäväksi piirteeksi joko anarkismin tai ainakin anarkismiin viittaavat yhteiskunnalliset käsitykset: hajautetun yhteiskuntamallin ja tasa-arvon (emt., 58-59.).

Vuosituhanen vaihteen anarkismi on osa useiden eri teemojen kautta määräytyvää ja jatkuvasti muuttuvaa liikehdintää. Anarkismeja on erilaisia, termi ei tarkoita samaa kaikille anarkisteiksi itsensä identifioiville ja voi olla hyvinkin väljä määritelmä yksilön omille käsityksille (emt., 67). Yhä pätee edellä historiallista anarkismia käsiteltäessä todettu

anarkismin ominaispiirre: dogmaattisuus puuttuu. Selvää kuitenkin on, että työväenliikesidonnaisuutta enemmän modernissa anarkismissa korostuvat ympäristöarvot. Sitä kautta yleiseen käyttöön on yleistynyt termi ekoanarkismi.

Huolimatta yhteiskuntatieteilijöiden määrittelyistä ja skenen itserepresentaatiosta anarkistilla ymmärretään kansanomaisessa kielessä kuitenkin usein pommi kourassa väijyvää kaaokseen pyrkijää (Ks. esim. Woodcock 1993, 7). Samoin kirjoittajan oman tutkimuksen (Tuomaala 1996) mukaan anarkismi-käsite aiheuttaa lähes poikkeuksetta kielteisiä mielleyhtymiä. Tutkimuksessa anarkismi-käsitteen ymmärtämistä tutkittiin kyselylomakkeella, jonka neljän eri ryhmän - opettajat, upseerit, Valmetin tehdastyöntekijät ja nuoret itsensä anarkisteiksi lukevat - edustajat täyttivät.

Nuorten anarkistien ymmärrystä anarkismista yhdisti termin liittämisen vapauteen ja tasa-arvoon. Anarkismi miellettiin liikkeeksi, joka pyrkii kansanvaltaiseen, valtaeliittömään yhteiskuntaan, jossa varallisuuden jakautuminen ei johda eriarvoisuuteen. Korostunutta oli kansanvaltaisuuden tarkennuksena jokaisen yksilön oikeus päättää itseään koskevista asioista. (Emt., 10.)

Opettajat-ryhmän vastaajat kirjoittivat anarkismin merkitsevän "mielivaltaa" ja "häikäilemätöntä, kaikesta piittaamatonta - väkivaltaistakin - toimintaa järjestäytyneen yhteiskunnan lamaannuttamiseksi". Myös toisenlainen näkemys sai sijaa: anarkismi käsitettiin ajoittain myönteiseksi mutta epärealistiseksi poliittiseksi utopiaksi. (Emt., 11-12.)

Tehdastyöläiset suhtautuvat anarkismiin torjuvasti: anarkismi merkitsee hallitsematonta kaaosta ja anarkistit tavoittelevat valtaa. Lisäksi "elintavat ja ulkonäkö voivat poiketa ympäristöstä". Yhden vastaajan mielestä anarkismi on "yhtä

tärkeää kuin homous". (Emt., 13-14)

Upseerien käsityksen mukaan anarkistien tavoitteita ovat "vakaan yhteiskuntajärjestyksen romuttaminen", "sekasorto" ja "vallankumous ja kommunistinen diktatuuri". Anarkistit ovat lisäksi "jääneet lapsena vaille huomiota" ja tarvitsevat "'uudelleen koulutusta'". Yksi vastaaja ilmoitti anarkistien tavoitteeksi vapauden ja tasa-arvon. Samalla hän ilmoitti suhtautuvansa anarkismiin kielteisesti, sillä siinä itää "kommunismin siemen". (Emt., 15-16)

Voidaan siis olettaa, että Mustavihreiden päivien uutisia seuranneen yleisön anarkismiin liittämät arvot olivat useammin kielteisiä kuin myönteisiä.

4. Aineisto ja tutkimusmenetelmät

4.1. Tutkimuksen aineisto

Tutkimuksessa ovat mukana Aamulehti, Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat ja Keski-Suomalainen.

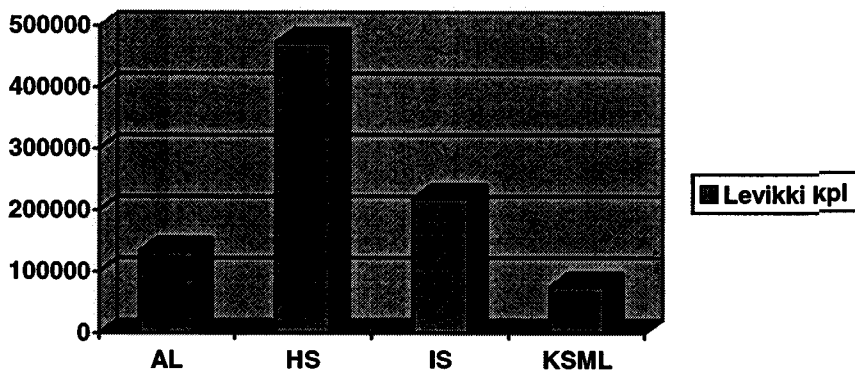
Aamulehti on valittu mukaan ylivoimaisesti suurimpana Tampereen ja Pirkanmaan alueen sanomalehtenä ja medianä. Helsingin Sanomat on mukana, koska se on maan ylivoimaisesti suurin sanomalehti ja ainoa varsinaisesti valtakunnallinen päivälehti, jolla on merkittävää levikkiä koko maassa.

Ilta-Sanomat on valtakunnallisesti leviävä ja irtonumeromyynniltään maan suurin sanomalehti. Lehti on mukana, jotta voitaisiin havainnoida irtonumeromyynnistään

riippuvaisten iltapäivälehtien räväkemmän ja päivälehtien perinteisesti maltillisempänä pidetyn lähestymistavan eroja.

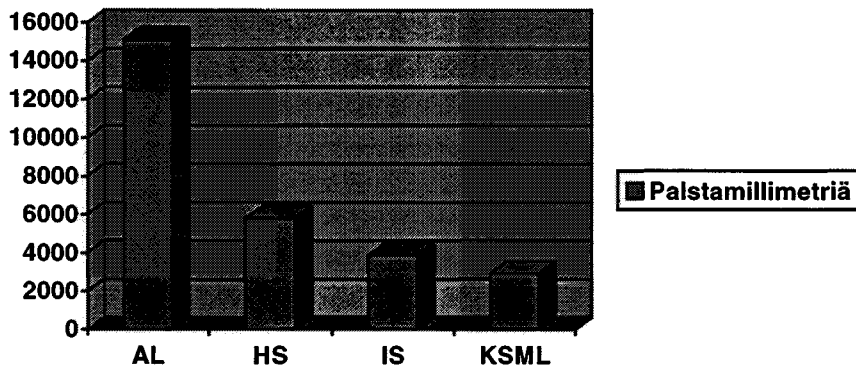
Keskisuomalainen on Keski-Suomen maakunnan ykköslehti. Se on mukana, jotta nähtäisiin, miten suuri maakuntalehti raportoi oman alueensa ulkopuolisesta kuohuttavasta tapahtumasta, joka ei huomioarvoltaan kuitenkaan yllä Estonian uppoamisen tai Helsingin poliisisurmien tasolle. Ainoana tutkimuksen lehdistä Keskisuomalainen julkaisi vain Suomen tietotoimiston (STT) aiheesta välittämää materiaalia.

Helsingin Sanomien levikki vuonna 1998 oli 472 666, Aamulehden 132 952, Ilta-Sanomien 219 103 ja Keskisuomalaisen 76 040 kappaletta. (Saari 1999, 190.)

Kuva 1: Tutkimuksen lehtien levikit vuonna 1998.

Aineistona ovat edellä mainittujen neljän sanomalehden suoranaisesti Mustavihreitä päiviä käsittelevät jutut ja kuvatekstit sekä niiden oheen aihetta käsittelevään kokonaisuuteen taitetut kainalojutut, infolaatikot ja kommentit ajalta sunnuntai 25. tammikuuta - perjantai 30. tammikuuta. Aineisto käsittää - ilman kuvatekstejä - yhteensä 45 erillistä juttua, kommenttia, vinkki- ja infolaatikkoa.

Kuva 2. Mustavihreiden päivien uutisointiin käytetty tila.

4.2. Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen tehtävä on lehtien Mustavihreitten päivien käsittelyn välisten erojen ja yhtäläisyyksien kuvaaminen ja analysointi. Ensimmäiseksi tutkimuksen jutut pelkistettiin yksinkertaisiksi väitelauseiksi, jotta sisällön vertailu olisi yksinkertaisempaa ja eksaktimpaa (ks. liite 1). Pelkistyksessä eri juttujen ilmaisuja pyöristettiin tarkoituksellisesti vastaavuuksien löytämiseksi: esimerkiksi tapauksessa, jossa toinen lehti kertoo mellakoijia olleen "lähes 200" ja toinen "yli 200", ilmaisut käsitetään yhteneviksi ja yhteiseksi muodoksi määrätään ilmaus "mellakoijia oli noin 200".

Jo alustavassa tutkimuksen aineistoon tutustumisessa sekä varsinkin mainitun sisällön pelkistämisen yhteydessä nousi esiin joukko näkökulmia, joiden kautta toisaalta eroja ja toisaalta yleistä linjaa lähdetään etsimään. Näitä näkökulmia ovat ensivaikutelman ja kokonaiskuvan suhde, siteerausten käyttö, toimijoista käytetyt nimitykset, anarkismi-käsitteen käyttö, Mustavihreiden päivien ja väkivaltaisuuksien motiiveiden ja syiden esittäminen, eri osapuolten käyttämän väkivallan kuvaaminen, ilmoitetut pidätysten syyt, eri

lähteisiin ja toimijoihin suhtautuminen, naisten ja miesten esittäminen ja esiintyminen jutuissa, toimijoiden ikään perustuva retoriikka, tapahtumien etäisyyden vaikutus uutisointiin, juttujen tuomitsevuus ja juttujen retoriikan kytkökset sotapropagandan retoriikkaan.

Tutkimusmateriaaliin perehdyttiin vuoronperään kunkin näkökulman kautta. Menetelmä on kvantitatiivisen tilastollisuuden ja kvalitatiivisen tulkinnan yhdistelmä, joista jälkimmäinen puolestaan on tekstianalyysin ja diskurssianalyysin yhdistelmä.

Sekä lähteiden käytön että kerronnan muotojen tarkastelua sivuaa siteerausten ja toimittajan oman, lähteitä identifioimattoman tekstin (ns. uutisen äänen) vertailu. Tällä tavalla pyritään selvittämään, mihin lähteisiin toimittaja luotti, kenen tietoihin hän juttunsa perusti.

Aluksi käydään läpi neljän lehden Mustavihreitä päiviä koskevien juttujen pääpiirteet ja yhtäläisyydet ajalta sunnuntai 25. tammikuuta - perjantai 30. tammikuuta 1998. Tämä tapahtuu siksi, että lukija saa yleiskuvan materiaalista. Jutut - poislukien asiantuntijahaastatteluihin perustuvat ympäristöliikkeen radikalisoitumista spekuloidut taustajutut ja muut Mustavihreisiin päiviin vain välillisesti liittyvät jutut - muutetaan pelkistettyjen sisältöä kuvaavien väitelauseiden muotoon.

5. Juttujen sisällön pääpiirteet

5.1. Sunnuntai: mustavalkea uutispäivä

Sunnuntaina 25. tammikuuta tutkimuksen lehdistä Tampereen mellakkaa käsittelivät Aamulehti (kuvineen 3638 palstamillimetriä), Helsingin Sanomat (640 mm) ja Keski-suomalainen (155 mm). Ilta-Sanomat ei ilmestynyt.

Kaikissa ilmestyneissä lehdissä julkaistiin lyhyt, ilmeisesti lähes kokonaan tai kokonaan poliisilähteisiin pohjautuva uutinen, joka tarjoilee selkeän hyvä-paha-asetelman: mellakoitsijat ovat pahoja ja riidanhaluisia, poliisi hyvä ja tekee vain työtään.

Sunnuntain lehdistä luettavissa oleva eri lehtien kertoman yhteinen sisältö:

- +Tampereella syntyi mellakka
- +mukana noin 200 henkeä
- +osallistuneet olivat nuoria
- +mukana oli organisoitujen aktivistiryhmien jäseniä
- +poliisi kärsi aineellisia vahinkoja
- +poliisi joutui turvautumaan pamppuihin
- +poliisi pidätti mellakoijia
- +mellakka liittyy tapahtumaan nimeltä Mustavihreät päivät
- +aktivistit kävivät poliisin kimppuun
- +mellakka alkoi ravintolasta, jossa pidettiin Mustavihreisiin päiviin kuulunut konsertti
- +tapahtuma on ekoanarkistinen tai läsnä oli ekoanarkisteja

5.2. Maanantai: harmaantuvaa

Maanantaina Mustavihreistä päivistä kirjoittivat kaikki neljä lehteä. Aihe oli nostettu kaikissa etu- tai premisivun aiheeksi. Kokonsa ja sijoittelunsa puolesta se oli Aamulehden ja Helsingin Sanomien pääaihe.

Eniten tilaa aiheelle antoi Aamulehti: kuvineen 4258 palstamillimetriä. Helsingin Sanomat käsitteli Mustavihreitä päiviä 3680, Ilta-Sanomien 2390 ja Keskisuomalainen 1925 palstamillimetrin laajuisesti.

Näkökulma laajenee sikäli, että lauantai-illan ja sunnuntain yhteenottojen poliisilähteisiin perustuvasta raportoinnista huolimatta mustavalkoisuus alkaa muuttua harmaudeksi. Kaikkien neljän lehden jutuista oli luettavissa, että

- +aktivistit ottivat poliisin kanssa yhteen Tampereella
- +mellakoita oli jo toisena peräkkäisenä yönä
- +aktivistit olivat ekoanarkisteja
- +aktivistit olivat kokoontuneet Mustavihreille päiville
- +poliisi käytti kovia otteita
- +poliisi otti kiinni noin 50
- +toisen päivän mellakoissa oli läsnä noin 150 aktivistia

Ilta-Sanomien lukuunottamatta lehdet kertoivat lisäksi, että

- +tapahtumien puolueetonta tutkintaa vaaditaan
- +poliisin otteet ovat nostattaneet kritiikkiä
- +läsnäolijoiden mukaan kahakka alkoi poliisin kovakouraisuudesta

Ilta-Sanomista puuttuva maininta poliisin kovien otteiden herättämästä kritiikistä on maanantain merkitsevin ero. Vaikka Aamulehden, Keskisuomalaisen ja erityisesti Helsingin Sanomien näkökulma on selkeästi viranomaispuolta edustava, on kaikkien

kolmen jutuista luettavissa myös poliisia kritisoiva ääni. Lisäksi Aamulehti ja Helsingin Sanomat antavat Mustavihreille päiville osallistuneille aktivisteille palstatilaa kertoa näkemyksistään tapahtuman alkuperäisistä tarkoituksista ja Aamulehti erikseen heidän motiiveistaan yleensä. Molemmista lehdistä on luettavissa aktivistien siteeraus, että Mustavihreitä päiviä ei todellakaan järjestetty mellakointimielessä.

5.3. Tiistai: taustoja

Tiistaina Aamulehti käyttää aiheeseen 4608, Helsingin Sanomat 880, Ilta-Sanomat 1370 ja Keskisuomalainen 760 palstamillimetriä.

Tiistaina Mustavihreitten päivien käsittelyssä vallinnut kaikkien tutkimuksen lehtien suhteellisen yhtenäinen linja murtuu. Enää ei ole selkeää päällimmäistä uutista yli muiden, eri lehtien kertoma hajaantuu. Yhteinen, useimmiten otsikkoon nostettu uutinen on, että Tampereen tapahtumat tutkii Turun rikospoliisi. Eniten palstatilaa saavat erilaiset taustoittavat ja yksityiskohtia esittelevät jutut.

Kaikkien neljän lehden yhteinen aines oli tiistaina vähissä:

- +mellakoista aiheutui poliisille puolen miljoonan lisäkulut
- +Turun syyttäjänvirasto johtaa tapahtumien tutkintaa

Ilta-Sanomia lukuunottamatta lehdet kertoivat, että

- +poliisi pidätti 58
- +kaikki pidätetyt vapautettiin sunnuntaina
- +poliisin väkivaltaisesta vastustamisesta pidätettiin 28
- +ennaltaehkäisevistä syistä pidätettiin 30

5.4. Keskiviikko: hiljainen päivä

Keskiviikkona Mustavihreitä päiviä käsitteli tutkimuksen lehdistä vain Aamulehti (1146 palstamillimetriä). Uutisen kärkenä on seuraavana viikonloppuna Tampereella järjestettävät Punaiset päivät ja etusivun vinkkijutun otsikkona "Anarkistit koolle Tampereelle taas viikonloppuna". Jutussa spekuloidaan seuraavana viikonloppuna Tampereella järjestettävää vasemmistolaisaktiivien tapahtumaa ja sen mahdollisia seurauksia. Lisäksi kerrotaan, että Tampereen Mustavihreillä päivillä kokoontuneet ryhmät ovat jatkaneet mellakkakeskustelua avaamallaan internet-sivuilla - niillä poliisia syytetään rajuista otteista ja tiedotusvälineitä sensuroinnista. Aamulehti muistuttaa myös kansainvälisestä esimerkistä: "Yhdysvalloissa erilaisilla vähemmistöryhmillä on jo vuosia ollut omia kotisivuja".

5.5. Torstai: sivarihintti syyttää poliisia

Torstaina Mustavihreitä päiviä käsittelivät Helsingin Sanomat (600 mm) ja Aamulehti (1190 mm). Pääaiheena oli aktivistien keskiviikkona pitämän tiedotustilaisuuden anti.

Molempien lehtien mukaan

- +aktivistit syyttävät poliisia pahoinpitelyistä
- +tuusulalainen Jukka Lassila kertoo poliisien hakanneen häntä putkassa ja nimitelleen muun muassa "sivarihintiksi"
- +Lassila on tehnyt asiasta tutkintapyyntöä Tuusulan poliisille
- +nimettömänä esiintyvä nuori mies kertoo poliisin pahoinpidelleen häntä pampuilla
- +nimettömänä pysyttelevän mukaan poliisi vei hänet ensiapuun vasta tuntien putkassa pitämisen jälkeen
- +tamperelainen Santra Karjalainen kertoo joutuneensa syyttä

pidätetyksi ollessaan viemässä takkia poliisilaitokselle
 pidätetylle toverilleen
 +tiedotustilaisuuden järjestäjien mukaan kummatkin puolet
 ylireagoivat
 +tiedotustilaisuudessa oli läsnä tapahtumia tutkivan Turun
 poliisin edustajia
 +seuraavana viikonloppuna Tampereella järjestetään Punaiset
 päivät, jotka poliisin mukana ovat samantapainen tapahtuma kuin
 Mustavihreät päivät

5.6. Perjantai: mielenosoitukset jatkuvat

Perjantaina Mustavihreisiin päiviin liittyvän uutisen
 julkaisivat Aamulehti (260 mm), Keskisuomalainen (75 mm) ja
 Ilta-Sanomat (120 mm).

Aamulehti ja Keskisuomalainen julkaisivat saman STT:n
 välittämän uutisen, jälkimmäinen lyhennetyn version. Lehdet
 kertovat vaihtoehtoryhmien mielenosoitusten jatkuvan
 Tampereella viikonvaihteessa, kun kaupungissa järjestetään
 "lähinnä poliittisesti suuntautuneiden vasemmistolaisten
 nuorten" Punaiset päivät. Lehdet muistuttavat edellisen
 viikonvaihteen ekologisten ja ekoanarkististen ryhmien ja
 nuorten Mustavihreiden päivien johtaneen vaihtoehtoryhmien ja
 poliisin yhteenottoihin.

Ilta-Sanomat sen sijaan palaa keskiviikkoiltaan ja aktivistien
 lehdistötilaisuuteen, jossa "tuusulalainen 19-vuotias
 anarkisti" kertoi poliisin hakanneen häntä kasvoihin. Ilta-
 Sanomat muistuttaa, että tuusulalainen ei maininnut huutaneensa
 sekä mielenosoituksessa, poliisiautossa että putkassa
 iskulausetta "Missä on Holsti, Missä on Palo - Steen
 Christensen, työväenluokan sankari". Ilta-Sanomien mukaan

tanskalaista poliisinmurhaajaa ylistäneen iskulauseen käytöstä kertoivat "anarkistien omat selostukset".

5.7. Jälkeenpäin

Tutkimusajanjakson jälkeen aiheen uutisointi hiljenee. Viikon kuluttua torstaina 5. helmikuuta uutisoidaan lyhyesti tutkinnan edistymisestä. Perjantain 6. helmikuuta uutinen on, että poliisin toimista on jätetty kolme tutkintapyyntöä.

6. Kolmetoista näkökulmaa Mustavihreiden päivien uutisointiin

6.1. Ensivaikutelma vs. kokonaiskuva: kaksi aaltoa

Mustavihreiden päivien uutisoinnissa on Aamulehden ja Helsingin Sanomien kohdalla havaittavissa kaksi selkeää vaihetta.

Ensimmäinen vaihe - aalto - on sunnuntai, jolloin näkökulma on yksipuolisesti poliisin, eikä aktivistiosapuolta päästetä ääneen. Toinen aalto alkaa maanantaina, jolloin käsittely tasapuolistuu: sunnuntain lehdissä pelkästään syytettyä ja lähes jo tuomittuakin osapuolta kuullaan.

Maanantain jälkeen Helsingin Sanomat jää kakkosaallon vaiheeseen viimeisissäkin tutkimusajanjaksolla julkaistuissa jutuissaan tiistaina ja torstaina, kun taas Aamulehti aloittaa seilaamisen ykkösaallon yksipuolisuuden (tiistai, keskiviikko, perjantai) ja kakkosaallon tasapuolisuuden (torstai) välillä.

Ilta-Sanomien uutisointi ei puolestaan ikinä etene kakkosvaiheeseen, samoin käy Keskisuomalaisen.

6.2. Siteeraukset

6.2.1. Siteerausten määrä ja käyttötapa

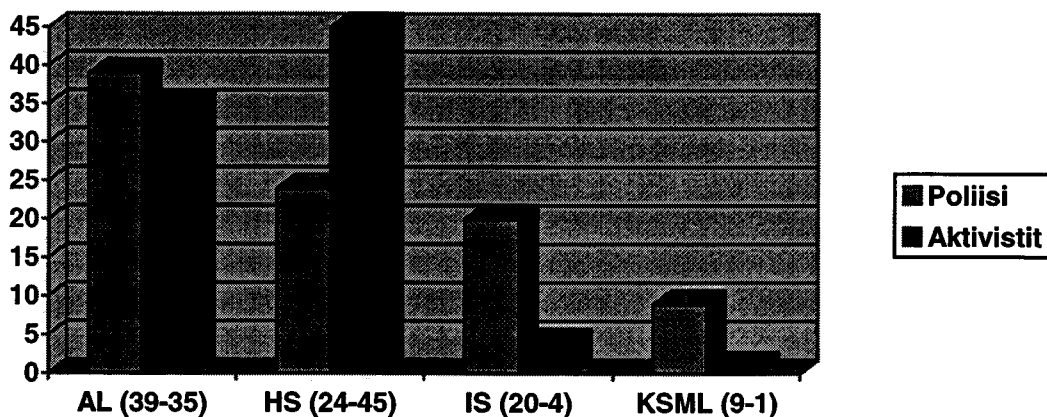
Lehtien Mustavihreiden päivien käsittelytavan suuret linjat ovat pääteltävissä, kun verrataan poliisi- ja aktivistiosapuolten siteerausten määriä:

KAIKKI SITEERAUKSET PÄIVITTÄIN (POLIISI-AKTIVISTIT)

	SU	MA	TI	KE	TO	PE	KAIKKI	SUHDELUKU
AL	7-2	11-19	12-0	7-0	2-14	-	39-35	1,1
HS	5-0	9-20	8-11	-	2-14	-	24-45	0,5
IS	-	8-2	11-1	-	-	0-1	20-4	5,0
KSML	1-0	6-1	2-0	-	-	-	9-1	9,0

(Suhdeluku saadaan jakamalla kaikkien poliisisiteerausten määrä aktivistisiteerausten määrällä.)

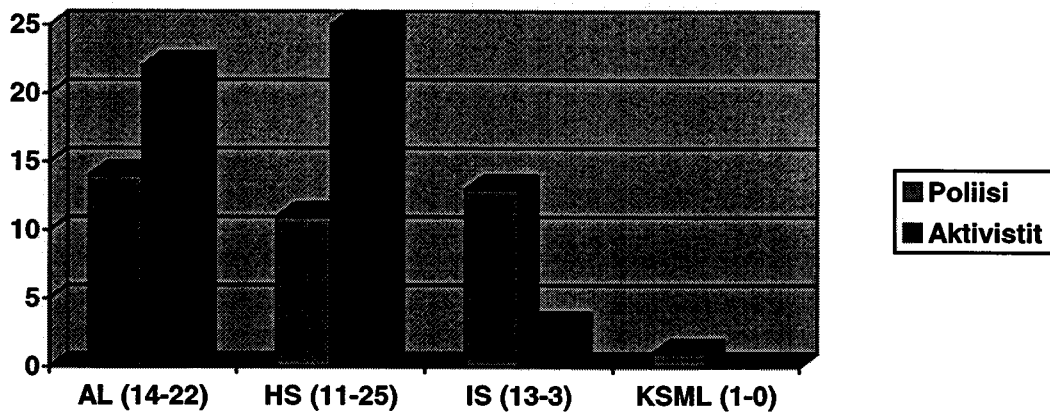
Keskisuomalainen ja Ilta-Sanomat antavat tilaa pääasiassa poliisille. Lukujen perusteella jutut vaikuttavat hyvin yksipuolisesta näkökulmasta kirjoitetuilta. Samoin

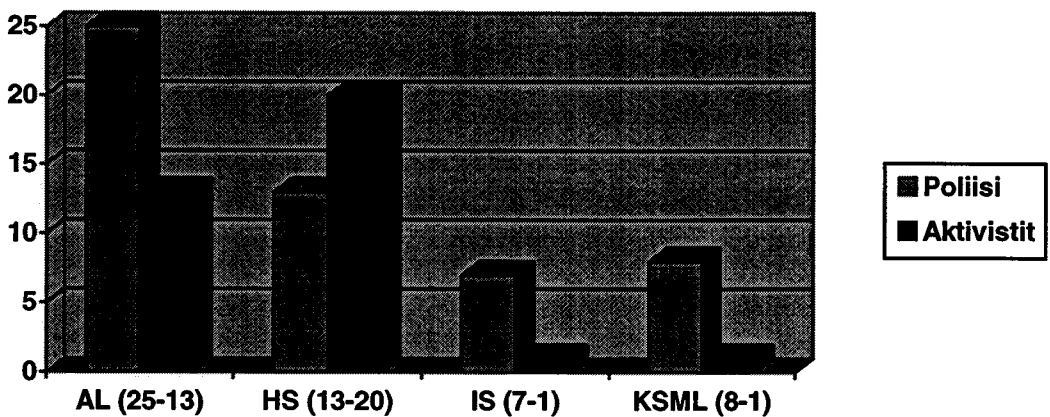
Kuva 3. Kaikkien siteerausten määrä eri lehdissä.

yksipuoliselta vaikuttaa lähteiden käyttö, kun oletetaan, että epäsuoria siteerauksia käytetään usein lähteiden identifioinnissa.

Siteerausmäärien perusteella Helsingin Sanomat ja Aamulehti kirjoittavat Mustavihreistä päivistä selvästi eniten, ja ne myös antavat eniten tilaa aktivistiosapuolelle ja näyttäisivät pyrkivän tasapuolisten juttukokonaisuuksien luomiseen.

Kuva 4. Suorien siteerausten määrä eri lehdissä.

Kuva 5. Epäsuorien siteerausten määrä eri lehdissä.

Kovin syvällisiä johtopäätöksiä ei pelkän siteerausten kvantitatiivisen tarkastelun perusteella voida tehdä, kuten tuonnempana huomataan.

Siteerausmääristä on huomattava, että pelkkä ääneenpääsy ei merkitse asian käsittelyn tasapuolisuutta. Tällaisia siteerauksia negatiivisessa yhteydessä olivat esimerkiksi Aamulehden sunnuntain jutun kohta:

"Aktivistien asennetta kuvaa helsinkiläisen Otso Kivekkään kommentti:
-Poliisin olisi pitänyt ymmärtää, ettei pidä lähettää vain yhtä partiota parin sadan aktivistin joukkoon, joka ei tunnetusti suhtaudu kovin myönteisesti poliisiin."

Samanlainen on Ilta-Sanomien perjantaina julkaisevan pikkujutun siteeraus poliisinmurhaaja Christenseniä lainaavasta taisteluhuudosta, jota pidätetty oli lehden mukaan poliisille huutanut:

"Missä on Holsti, missä on Palo - Steen Christensen, työväenluokan sankari."

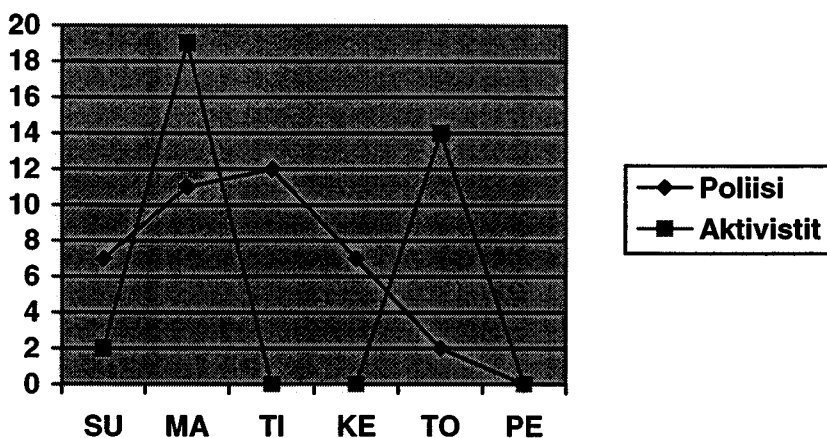
Poliisiosapuolta ei siteerata kertaakaan sanojaa tai sanojan edustamaa tahoja suoranaisen negatiivisesti arvottavassa yhteydessä. Muutama siteeraus saattaa tosin ilmeisen tahattomasti antaa lukijalle negatiivisen - tai huvittavan - signaalin poliisista. Tällainen on esimerkiksi tapaus, jossa Tampereen apulaispoliisipäällikkö Ari Sarjasen annetaan maanantain Aamulehdessä kertoa, että matkapuhelimet ovat anarkistisen ryhmittymisen merkki:

"-Käsi puhelimien hyväksikäyttö ei kaikeksi ole sopusoinnussa ekologisen ajattelun ja avoimen, perinteisen kansalaistottelemattomuuden kanssa. Tässä oli jo kyse anarkistiverkostosta, joka piti käsi puhelimilla yhteyttä toisiinsa, apulaispoliisipäällikkö Sarjanen sanoo."

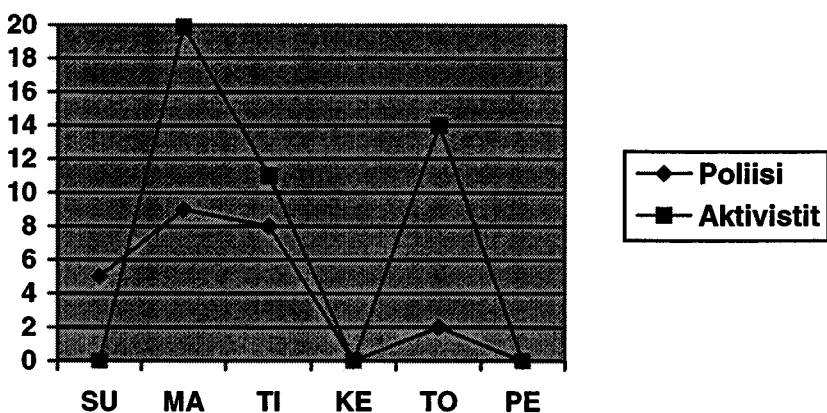
On huomattava, että maanantain Helsingin Sanomat käyttää laajasti tilannelähdettä, ja värittää tapahtumien kuvausta siteeraamalla suoraan sekä poliisia että varsinkin aktivisteja ilman, että siteerattavaa olisi varsinaisesti haastateltu, esimerkiksi seuraavasti:

"'Mikä on syyte', parkui nuori mies hangesta neljän poliisin alta."

Tällaisia aktivistsiteerauksia on kolme, poliisisiteerauksia yksi. Myös Ilta-Sanomat käyttää kerran vastaavaa suoraa siteerausta. Tapaus on jo edellä esille otettu perjantain lehdessä mainittu Steen Christensen -huutelu.)

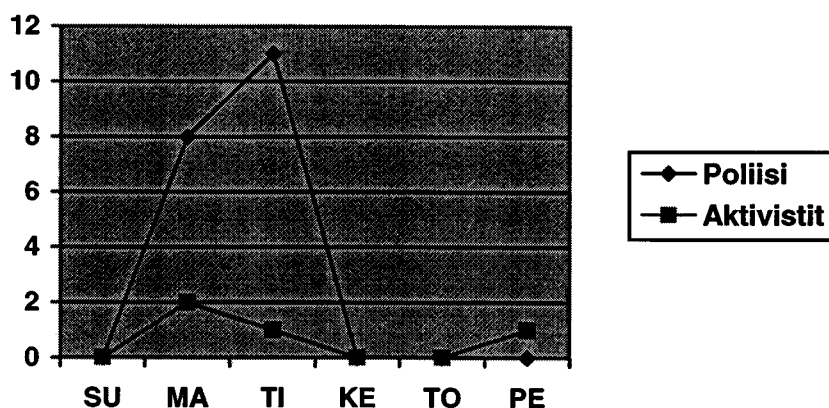
Kuva 6. Kaikki siteeraukset päivittäin: Aamulehti.

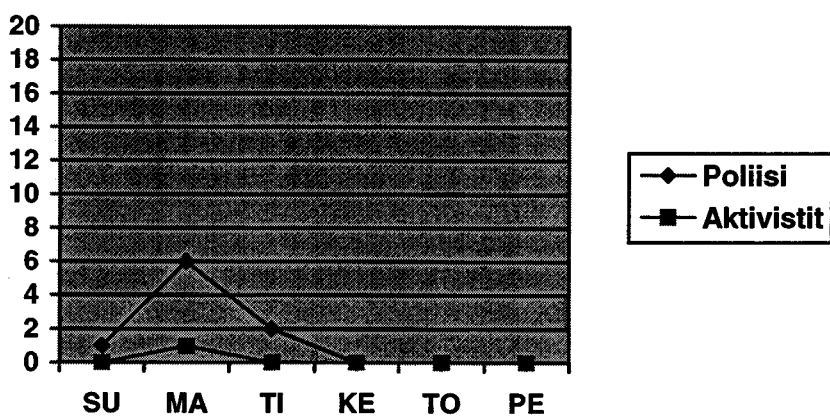
Kuva 7. Kaikki siteeraukset päivittäin: Helsingin Sanomat.

Siteerausten päiväkohtaisessa tarkastelussa havaitaan, että sunnuntaina julkaistut jutut nojaavat lähes pelkästään poliisin kertomaan. Asia on mielenkiintoinen, sillä jo lauantaina päivällä on täytynyt olla - mikäli toimittajat ovat kertaakaan kuulleet aktivistiosapuolta - selvillä, että kyseessä on näkemykset jyrkästi jakava tapaus.

Sunnuntaina vain Aamulehti antaa tilaa aktivistiosapuolen lausunnoille: yhden suoran ja yhden epäsuoran siteerauksen verran. Suora siteeraus on jo edellä mainittu lausujaosapuolta vastaan kääntyvä lainaus. Epäsuora siteeraus on puolestaan kaikkien lehtien jutut huomioon ottaen ainoa kerta sunnuntaina,

Kuva 8. Kaikki siteeraukset päivittäin: Ilta-Sanomat.

Kuva 9. Kaikki siteeraukset päivittäin: Keski-Suomalainen.

kun aktivistiosapuolen annetaan puolustautua. Tälle puolustuspuheenvuorolle annetaan tilaa viisi palstamillimetriä, eli 0,1 prosenttia kaikesta Mustavihreille päiville varatusta palstatilasta:

"Aktivistien mielestä poliisi ampui Tuomiokirkonkadulla yli."

Tasapainottuminen tapahtuu kuitenkin Aamulehden ja Helsingin Sanomien kohdalla jo seuraavana päivänä. Suuret aktivistien siteerausmäärät johtuvat siitä, että molemmat lehdet julkaisivat kainalojuttuna erillisen aktivistien haastattelun. Helsingin Sanomien poikkeuksellisen laaja aktivistien epäsuora siteeraaminen johtuu lehden kainalojutun selkeästä aktivistien näkökulmasta -kirjoitustavasta, jossa uutisen ääni ja epäsuorat aktivistien siteeraukset vuorottelevat suorien siteerausten kanssa. Aamulehti puolestaan kirjoittaa juttunsa kysymys-vastaus-muotoon.

Tiistaina Helsingin Sanomat tasapainottaa jälleen poliisin ääntä toistavan pääjuttunsa aktivistien haastatteluun perustuvalla kainalojutulla, ja torstaina runsaan aktivistisiteeraamisen syy oli keskiviikkoinen tiedotustilaisuus, jossa tapahtumaan osallistuneet kertoivat näkemyksensä muun muassa poliisin liioitellun koviksi väitetyistä otteista.

Ilta-Sanomien ja Keski-Suomalainen eivät siteeraa aktivistiosapuolta lähes lainkaan. Ilta-Sanomien tapauksessa kaikki siteeraukset kääntyvät sanojaa tai aktivistiosapuolta vastaan. Erityisen huomionarvoista on, että kumpikaan ei uutisoi keskiviikon tiedotustilaisuutta.

6.2.2. Siteeraukset etusivulla

Mustavihreät päivät oli kaikkien neljän lehden etu- tai pääuutissivun aihe maanantaina 28. tammikuuta. Paikallisuudesta johtuen aihe pysyi pisimpään Aamulehden etusivulla (perjantaita lukuun ottamatta koko tutkimusjakson ajan sunnuntaista torstaihin). Muut lehdet eivät maanantaita lukuunottamatta käsittele aihetta etu- tai pääuutissivulla.

Etusivun jutut olivat Aamulehdessä vinkkijuttuja, lyhyitä sisäsivun laajempiin kokonaisuuksiin viittaavia lähtöjuttuja, joihin yleensä pyritään keräämään uutisen tärkeimpänä, oleellisimpana tai kiinnostavimpana pidetty sisältö.

Edellisen vuoksi on olennaista, kuka pääsee ääneen etusivun jutuissa; kuka on lähde ja ketä siteerataan. Aamulehti ei siteeraa suoraan ketään, epäsuorasti poliisia kahdeksan kertaa ja aktivisteja kerran.

Etusivun juttujen sisällössä poliisidominanssi näkyy siten, että spekulatio poliisin mahdollisesti käyttämistä liian kovista otteista näkyy etusivulla vain tiistaina virkkeessä "tutkimuksissa selviää, seuraako kiinni otetuille nuorille rangaistusvaatimuksia ja käyttikö poliisi turhan kovia otteita" sekä torstaina otsikossa "Aktivistit syyttävät poliisia kovista otteista" ja itse jutun alussa: "Mustavihreille päiville osallistuneet ekoaktivistit syyttävät poliisia kovista otteista ja ylilyönneistä. Tiedotusvälineille keskiviikkona oman versionsa tapahtumista kertoneiden aktivistien mukaan poliisi löi mm. yhtä pidätettyä nuorta putkassa useita kertoja kasvoihin."

Syy poliisinäkökulman voimallisen esilläolon korostumiseen etusivujen jutuissa lienee jo edellä useaan kertaan mainittu: poliisi on luotettavaksi koettu viranomainen, auktorisoitu

lähde, jonka sanomisia ei olla ennenkään totuttu tai katsottu tarpeelliseksi ryhtyä tarkistelemaan.

Helsingin Sanomat nostaa Mustavihreät päivät pääuutissivunsa aiheeksi vain maanantaina 26. tammikuuta. Jutussa ei siteerata suoraan ketään, epäsuorasti kerran poliisia ja kerran aktivistiosapuolta. Poliisin annetaan kertoa taustatietoja: "osanottajia oli eri puolilta Suomea, sekä eräistä muista EU-maista". Aktivistiosapuolen epäsuora siteeraus on sikäli merkittävä, että siinä "nuoret" päästetään puolustamaan poliisin laittomiksi mielenosoituksiksi leimaamia kokoontumisia Keskustorille: "he tapasivat tasatunnein Keskustorilla, koska etsiskelivät uutta konserttipaikkaa".

Keskisuomalainen siteeraa maanantain etusivullaan epäsuorasti poliisia kerran ja silminnäkijätahoksi identifioitua lähdeä kerran. Poliisi kertoo, että "tilanne on sunnuntaiaamun varhaistuntien jälkeen ollut rauhallinen". "Tapahtuman silminnäkijöiden puhemiehenä toimiva helsinkiläinen Antti Rautiainen" sanoo, että "väkijoukko provosoitui nähdessään poliisien pamputtavan pidätettävää".

Ilta-Sanomat tuo Mustavihreät päivät maanantaina etusivulleen kuvattomana vinkkilaatikkona, jonka teksti kuuluu "Tampereella mellakoineita nuoria uhkaa syyte KAPINASTA". Ketään ei siteerata.

6.2.3. Siteeraukset vs. uutisen ääni

Uutisen äänen ja siteerausten vastaavuutta tutkitaan, koska toistuvien vastaavuuksien oletetaan kertovan, ketä toimijoista jutussa uskotaan, ketkä ja kenen toimet ovat teoriaosassa määritellyn termin mukaan arkijärjellisiä.

SITEERAUSTEN JA UUTISEN ÄÄNEN VASTAAVUUS (POLIISI-AKTIVISTIT)

	SU	MA	TI	KE	TO	PE	YHTEENSÄ
AL	4-0	0-0	2-0	1-0	3-0	0-0	10-0
HS	0-0	0-1	1-0	-	0-0	-	1-1
IS	-	2-0	1-0	-	-	-	3-0
KSML	0-0	1-0	0-0	-	-	0-0	1-0

Siteerausten ja uutisen äänen vastaavuus merkitsee väistämättä toistoa, saman asiasisällön kertomista uudelleen, mahdollisesti hieman eri sanoin. Toisto puolestaan merkitsee väistämättä jutun sisällöllistä väljyyttä. Näin on luontevaa, että eniten vastaavuuksia löytyi Aamulehdestä, joka paikallisena sanomalehtenä käytti aiheeseen eniten palstatilaa.

Aamulehden tutkimusjakson jutuista löytyy kymmenen kohtaa, joissa poliisisiteerauksen ja uutisen äänen asiasisältö vastaavat toisiaan saman päivän jutuissa. Esimerkiksi tiistaina suojelupoliisin päällikkö Seppo Nevalaa siteerataan epäsuorasti etusivulla:

"Viikonvaihteen levottomuuksien takana oli hyvin pieni ydinjoukko, joka ohjasi ja suunnitteli toimintaiskuja."

Uutisen ääni kertoo puolestaan otsikon jälkirivillä lähdetä identifioimatta ja lainausmerkkejä käyttämättä, että "pieni ydinjoukko johti levottomuuksia".

Aktivistisiteerausten sisältö ei vastaa uutisen ääntä tutkimusjakson Aamulehdissä kertaakaan.

Vastaavuus-mittarilla arvioituna näyttää siltä, että Aamulehden sunnuntain juttukokonaisuus oli lähteiltään, painotuksiltaan ja

näkökulmaltaan yksipuolinen, maanantaina tilanne tasoittui ja keskiviikosta eteenpäin vallitsi jälleen viranomaislähtöisyys. Torstaita lukuun ottamatta jutuista saatu ensivaikutelma oli vahvasti vastaavansuuntainen. Samanlainen on tulos myös Ilta-Sanomien ja Keskisuomalaisen osalta. Ainoana tutkimuksen lehdistä Helsingin Sanomat toistaa maanantaina uutisen äänessä aktivistiosapuolen epäsuoraa siteerausta:

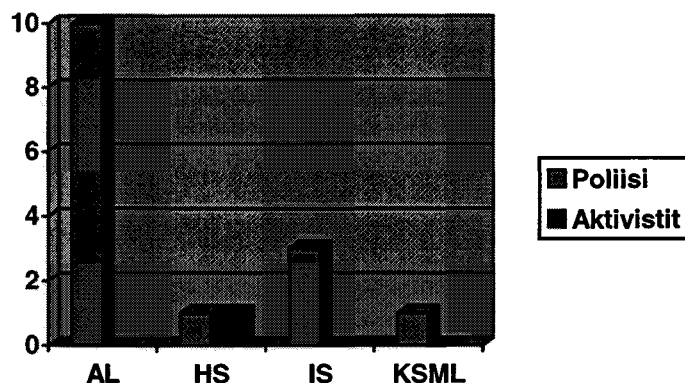
Etusivulla epäsuora siteeraus:

"He etsiskelivät utta konserttipaikkaa ja tapasivat kertomansa mukaan sen takia joukolla tasatunnein Keskustorilla."

Sisäsivulla uutisen äänessä:

"...nuoret päättivät kokoontua määrätunnein Keskustorilla kuullakseen oliko utta paikkaa löytynyt."

Kyseessä on merkittävä poikkeus tutkimuksen lehtien yleisestä linjasta. Vaikka kyseessä olevat vastaavuuksien esiintymiskerrat ovat yleensä ottaen harvinaisia ja vähälukuisia, ei uutisen ääni muissa lehdissä tai muualla Helsingin Sanomissa toista aktivistiosapuolen siteerausta kertaakaan.

Kuva 10. Poliisi- ja aktivistisiteerausten vastaavuus uutisen äänen kanssa.

6.3. Toimijoiden nimeämisestä

6.3.1. Sekavat vs. yhtenäiset: määrällinen tarkastelu

Nopean läpiluvun perusteella Tampereen Mustavihreillä päivillä ja kahakoissa läsnä olleista saa varsin sekavan kuvan. Läsnä oli toisaalta "ekologisia nuoria", toisaalta "aktivisteja", "ekoanarkisteja", "ekoaktivisteja", "vapaita rekisteröimättömiä ryhmiä", "nuoria", "yllyttäjiä" ja "yhteiskunnalle vihamielisiä ääriliikkeitä". Viranomaispuolella sekavuutta ei ole havaittavissa: siellä toimii useimmiten yksi ja ainut: "poliisi".

Kaikkiaan aktivistipuolen toimijoihin tai aktivistipuoleen liittyviin tahoihin viitattiin Aamulehdessä 106:lla, Helsingin Sanomissa 97:llä, Ilta-Sanomissa 51:llä ja Keskisuomalaisessa 36:lla eri nimellä. Luvut saadaan, kun ensin poimitaan aktivisteihin viittaavat subjektit, objektit tai pronominit. Toiseksi kerätyt toimijanimikkeet "pyöristetään", jotta rationaalisempi ryhmittely mahdollistuu: esimerkiksi "aktivisti" ja "aktivistit" käsitetään samaksi toimijanimeksi, samoin muun muassa "nuorten joukko" ja "nuorisojoukko" sekä "poliisi", "poliisit" ja "7 poliisia". Jos pronomini viittaa tiettyyn toimijanimeen, lasketaan tapaus yhdeksi kyseisen toimijanimen esiintymiskerraksi.

Esimerkiksi Aamulehden aktivistipuolen edustajia tarkoittavia m-alkuisia toimijanimiä olivat

mellakkaan osallistuneet nuoret (1 esiintymiskerta)
 mellakoitsijat (1)
 mielenosoittajat (8)
 mielenosoittajien ryhmä (1)
 mustavihreät (1)
 muutamat innokkaimmat (1)

Kun lasketaan yhteen kaikkien aktivistiosapuoleen viittaavien toimijanimien esiintymiskertojen määrä ja jaetaan saatu luku eri toimijanimien määrällä saadaan suhdeluku, jolla kuvata aktivistiosapuoleen viittaavien ilmaisujen hajanaisuutta tai yhtenäisyyttä. Lukujen mittaaminen kaikista lehdistä mahdollistaa keskinäisen vertailun, ja eri osapuolten (tässä tapauksessa aktivisti- ja viranomaisosapuolen lukujen) vertaaminen antaa jonkinlaisen käsityksen siitä, onko hajanaisuus/yhtenäisyys ylipäätään lehdelle tyypillistä, vai ilmeneekö mahdollisesti mielenkiintoista epätasapainoa.

On luultavaa, että eri henkilöitten samasta aineistosta tekemät mittaustulokset eivät olisi täsmälleen yhteneväiset, vaikkakin yhdensuuntaiset. Syy on kvalitatiiviselle tutkimukselle yleisessä luokitteluongelmassa, joka tämän tutkimuksen aineiston kohdalla voidaan tiivistää pohdintaan siitä, tilastoidaanko toimijanimi "riehuva nuorisojoukko" samaksi kuin "nuorisojoukko", tai ovatko "kännyköin varustetut kiihottajat" sama asia kuin pelkät "kiihottajat". Tässä tutkimuksessa molempien esimerkkien toimijanimet on tilastoitu toisiaan vastaaviksi.

Vaikuttaa siltä, että tietyissä tilanteissa toimijanimeen on kuitenkin perusteltua liittää tekstissä esiintynyt määre. Vaikka ilmaisu "kännyköin varustetut kiihottajat" latistetaankin tilastoinnissa muotoon "kiihottajat", ei ilmaisua "samat henkilöt, joiden epäillään olevan turkistarhaiskujen taustalla" muuteta mihinkään, sillä pelkkä "samat henkilöt" tai "henkilöt" ei kerro juuri mitään.

Täysin yksiselitteisen ja kaikkiin tapauksiin pätevän johdonmukaisen luokittelulinjan muodostaminen vaikuttaa mahdottomalta. Sen vuoksi toimijanimimetodista ei ole tarkkuustyökaluksi, mutta kylläkin hyväksi suunnannäyttäjäksi.

KAIKKI OSAPUOLEEN VIITTAAVAT MAININNAT
 (SULUISSA ERILLISTEN TOIMIJANIMIEN MÄÄRÄ JA
 SUHDELUKU KAIKKI MAININNAT / ERILLISTEN TOIMIJANIMIEN MÄÄRÄ)

VIRANOMAISET - AKTIVISTIT

AL	167 (33; 5,0)	-	240 (106; 2,3)
HS	105 (13; 8,1)	-	174 (97; 1,8)
IS	49 (7; 7,0)	-	84 (51; 1,6)
KSML	48 (17; 2,8)	-	69 (36; 1,9)

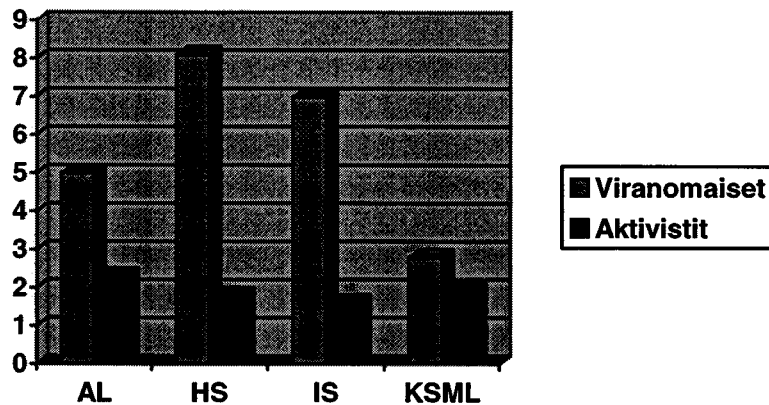
Luvuista ensimmäinen ilmaisee kaikkien toimijanimien kaikkia mainintakertoja. Siten on luontevaa, että sekä aktivisti- että viranomaisosapuolen luvut ovat suurimmat Aamulehdessä, jonka jälkeen tulevat järjestyksessä Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat ja Keskisuomalainen. Järjestys on Mustavihreille päiville annetun palstatilan mukainen.

Samaa järjestystä noudattaa aktivisteihin viittaavien erillisten toimijanimien määrä. Järjestys ei kuitenkaan ole mitenkään pakosta tällainen, mikä nähdään viranomaisiin viittaavien erillisten toimijanimien määrästä: Ilta-Sanomat ja Helsingin Sanomatkin selviävät viranomaisten käsittelystä vähemmän erillisin toimijanimin kuin Keskisuomalainen.

Suhdeluku puolestaan kertoo osapuoleen viittaavien ilmaisujen hajanaisuudesta tai yhtenäisyydestä riippumatta palstamillimetreistä. Sanottu ei toki päde otoksen ollessa hyvin pieni - vaikkapa yksi yksipalstainen juttu.

Samalla suhdeluku kertoo sen kohteen hahmottamisesta, johon ilmaisut - toimijanimet - viittaavat: mitä suurempi suhdeluku, sitä yksinkertaisempi ja helpommin hahmotettavissa oleva taho, ja mitä pienempi suhdeluku, sitä levottomampi ja vaikeammin kuvattavissa oleva taho.

Toisaalta on mahdollista, että tahoja joudutaan kuvaamaan tai halutaan syystä tai toisesta kuvata käyttämällä runsaasti erilaisia tahoja viittaavia ilmauksia. Syyksi voi myös ajatella tietyn tyyllillisen ratkaisun valitsemisen.

Kuva 11. Viranomais- ja aktivistiosapuolen toimijoista käytettyjen nimitysten yhtenäisyys. Mitä suurempi arvo, sitä yhtenäisemmällä nimityksillä osapuoleen viitataan.

Kaikkein hajanaisin aktivistiosapuoleen viittaavien ilmaisujen kirjo löytyy Ilta-Sanomista. Tulos on odotettava, sillä otsikoihan lehti jo maanantaina kainalojuttunsa otsikolla "Sekavaa seurakuntaa". Jutussa siteerataan rikosylikomisario Ilkka Laasasta: "Koolla oli kirjava seurakunta. Yhteistä nimittäjää ei ole löytynyt."

Ilta-Sanomien ilmaisujen kirjo ei kuitenkaan ole yleinen tyylikeino, mikä huomataan viranomaispuolen suhdeluvusta. Vain

Helsingin Sanomat viittaa viranomaispuoleen yhtenäisemmin käsittein (suhdeluvut 7,0 - 8,1).

Siteerauksia analysoitaessa havaittiin, että vähiten aktivistiosapuolta siteerasivat Keskisuomalainen ja Ilta-Sanomat. Näin ollen runsas siteeraaminen ei välttämättä korreloi positiivisesti osapuoleen viittaavien ilmaisujen hajanaisuuteen. Moinen päätelmä olisi äkkiseltään helppo tehdä, jos ajatellaan, että runsas siteeraaminen tuo mukanaan runsaasti uusia toimijanimiä, jotka ilmenevät kun siteerattu identifioidaan.

Toisessa ääripäässä aktivistiosapuoleen viittaavien ilmaisujen hajanaisuudessa/yhtenäisyydessä on Aamulehti. Havainto on yllättävä, sillä Aamulehti kirjoitti Mustavihreistä päivistä selkeästi eniten.

Viranomaispuoleen viittaavien ilmauksien joukko on ymmärrettävästi suppeampi. Vain Keskisuomalaisen käyttämän termistön hajanaisuus lähenee aktivistiosapuolesta saatuja tuloksia: viranomaispuoleen viittaavien ilmaisujen suhdeluku on Keskisuomalaisella 2,8, Aamulehden 5,0, Ilta-Sanomien 7,0 ja Helsingin Sanomien 8,1. Vastaavasti Aamulehden aktivistipuoleen viittaavien ilmaisujen suhdeluku oli vain 2,3.

Viranomaispuolella mitattujen suhdelukujen keskimäärin huomattavasti suuremmat arvot aktivistipuoleen verrattuna ovat ymmärrettäviä samasta syystä kuin poliisin käyttö ensisijaisena lähteenä: viranomaiset ovat auktorisoituja toimijoita, joilla on selkeä hierarkiansa, univormunsa ja asema tunnettuina ja luotettavina toimijoina. Terminä esimerkiksi "poliisi" on selkeän määrittävä ja synnyttänee melkoisen homogeenisen mielikuvan missä päin Suomea tahansa. Termi "ekoanarkisti" ei ole selkeän määrittävä, eikä synnyttäne homogeenista mielikuvaa juuri missään tai ikinä, kuten teорияosan perusteella voidaan

päätellä.

Jos lehdistön välittämät Mustavihreiden päivien tapahtumat käsitetään sotatermein (olihan mukana "militanttiryhmiä" ja "poliisin joukkoja"), havaitaan poliisin edustavan perinteistä armeijakäsitystä: rintamalinjat, univormut, johtosuhteet. Aktivistiosapuoli vaikuttaa rähjäiseltä sissilaumalta, jonka jäseniä on vaikea erottaa "tavallisista kansalaisista", silminnäkijöistä (silminnäkijäidentifioinnin vaikeudesta tarkemmin luvussa Henkilöiden identifioinnista) tai ohikulkijoista.

Yhden hieman epätoivoisen hahmottamisen yrityksen tekee Aamulehden toimittaja maanantaisessa kolumnissaan: hän kehottaa "seuraavan kerran, kun näet ekoaktivistin näköisen ihmisen, käy ihmeessä juttusilla". Herää kysymys, minkä näköinen on "ekoaktivistin näköinen"? Samalla laillahan kaikki kansanmusiikin ystävät tunnistaa kansallispuvuista, hevimetallin kuuntelijat pitkästä tukasta ja insinöörit kauluspaidasta. Hyväntahtoisesta yrityksestä huolimatta kyseessä on jonkinlainen pakonomainen kategorisointi, rintamalinjan vetäminen: tähän tulevat poliisijoukot ja tähän ekoaktivistien näköisten ekoaktivistien ryhmät.

Nimenomaan hahmottamisen vaikeus ilmenee ilmaisujen monimuotoisuudessa aktivistiosapuoleen viitattaessa. Ongelma on sama kuin 1990-luvulla nousseessa kansalaisjournalismissa yleensä: mistä löytää se tavallinen kansalainen, joka kuitenkin olisi jollakin tavalla auktorisoitu tavallisten kansalaisten puhemies olematta silti mitenkään johtaja. Näyttää siltä, että jos toimittajille ei ole toimittajakoulussa piintynyt auktorisoidun lausunnonantajan etsimisen pakko suoraan, niin sitten välillisesti.

6.3.2. Keitä paikalla olikaan

Aktivistiosapuoleen kuuluvien toimijoiden nimeäminen näyttää olevan kovin ongelmallista. Aamulehti suosii "aktivisti"-termiä. Erilaiset aktivistit ja aktivistien yhteenliittymät mainitaan 56 kertaa:

aktivisti/aktivistit/aktivisteja: 37 mainintaa
 aktivistiryhmä: 2
 ekoaktivistit: 10
 ekoaktivistien ryhmä: 1
 eläinoikeusaktivistit: 1
 eläinaktivistit: 1
 kansalaisaktivistit: 1
 luontoaktivistit: 1
 ääriaktivistit: 1
 ääriliikkeiden aktivistit: 1

Aktivisti-johdannaisten nimitysten osuus kaikista aktivistiosapuoleen viittaavien mainintojen määrästä on Aamulehdessä siten noin 23 prosenttia. Kun sama laskutehtävä suoritetaan muiden lehtien ja erilaisten nimitysten esiintymistiheyden suhteen, saadaan seuraavanlaisia tuloksia:

YLEISIMPIEN TOIMIJANIMIEN MÄÄREET

	AKTIVISTIT	ANARKISTIT	ÄÄRET	EKOT	NUORET
AL	56 (23 %)	17 (7 %)	11 (5 %)	17 (7 %)	40 (17 %)
HS	10 (6 %)	7 (4 %)	3 (2 %)	7 (4 %)	33 (19 %)
IS	6 (7 %)	15 (18 %)	0	11 (13 %)	18 (21 %)
KSML	11 (16 %)	10 (14 %)	0	12 (17 %)	18 (26 %)

(Anarkistit-kategoriaan kelpaavat edellä esitetyn aktivistit-

esimerkin mukaan esimerkiksi maininnat "ekoanarkisteiksi itseään kutsuvat", "anarkistit" ja "anarkistisiksi luokitellut ääriliikkeet". Samalla logiikalla toimii jako muihinkin kategorioihin. On huomattava, että osa nimityksistä kuuluu useampaan kategoriaan, esimerkiksi "ekoanarkistit" lasketaan sekä "ekoihin" että "anarkisteihin".)

Yhteistä neljän lehden linjaa ei näytä olevan sen lisäksi, että aktivistiosapuolen toimijoiden nuoruutta korostetaan. Muuten vallitsee nimitysten hajaannus, jossa Aamulehti sekä jossakin määrin Keskisuomalainen suosivat "aktivisti"-sanaa johdannaisineen, Ilta-Sanomissa ja Keskisuomalaisessa korostuu "anarkisti"-määritteen käyttö sekä erilaiset "eko"-ilmaisut. "Äärtä" käyttävät määreenä vain Aamulehti ja Helsingin Sanomat. Taulukon ulkopuolisista ilmauksista "vaihtoehto"-määreitä käyttivät vain Aamulehti ja Keskisuomalainen, erilaisista "militanttiryhmistä" puhuivat vain Aamulehti ja Keskisuomalainen.

Viranomaisosapuolella vastaavaa vertailua on turha tehdä nimikkeiden täsmällisyyden ja vähäisen hajonnan vuoksi. Mainittakoon esimerkiksi, että Aamulehdessä 53 prosenttia viranomaisosapuolta tarkoittavista maininnoista koostuu nimityksistä "poliisi", "poliisit", "poliiseja" tai n (kappaletta) "poliisia" (poislukien esimerkiksi nimitykset "poliisipartio", "suodenniemeläinen poliisi" tai "Tampereen järjestyspoliisi". Helsingin Sanomissa vastaava poliisinyimityksen osuus on 72, Ilta-Sanomissa 65 ja Keskisuomalaisessa 46 prosenttia.

Ainoa poikkeus viranomaisosapuolta tarkoittavissa nimikkeissä löytyy Helsingin Sanomien tiistaina siteeraaman Juhana Nyrhisen lausunnosta:

"Meidän joukkoomme soluttautui vain sinipukuisia, koirin ja pampuin varustautuneita kiihottajia, jotka hyökkäsivät meidän päällemme."

"Sinipukuisten kiihottajien" lisäksi muita selkeästi negatiivisen arvolatauksen sisältämiä nimityksiä viranomaispuolen toimijoista ei tutkimuksen lehdistä löytynyt.

6.3.3. Henkilöiden identifioinnista

Aktivistiosapuolen toimijoiden nimeämisessä merkillepantavaa oli käytettyjen nimitysten hajanaisuus, joka kertoo vaikeuksista kategorisoinnissa. Vaikeuksia on havaittavissa myös yksittäisten aktivistiosapuoleen kuuluvien, omalla nimellään esiintyvien henkilöidenkin identifioinnissa.

NIMELLÄ ESIINTYVIÄ AKTIVISTITOIMIJOITA LEHDISSÄ

	SU	MA	TI	KE	TO	PE
AL	2	5	0	0	3	1
HS	0	3	2	-	3	-
IS	-	1	0	-	-	0
KSML	0	1	0	-	-	0

("0" merkitsee juttua ilman mainintoja, "-" puolestaan, että kyseisenä päivänä aiheesta ei kirjoitettu. "Omasta pyynnöstään" nimettömänä pysytteli vain yksi aktivistitoimija, torstaina Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa esiintyvä mies. Laskuissa ei ole mukana tiistaina Aamulehdessä ja Keskisuomalaisessa siteerattu Elämänsuojelija-lehden päätoimittaja Juha Rantala, joka on luokiteltu asiantuntijaksi, ei aktivistiosapuoleen kuuluvaksi.)

Ensimmäinen mielenkiintoinen tapaus on Otso Kivekäs, Aamulehdessä sunnuntaina ja Ilta-Sanomissa maanantaina siteerattu mies.

Aamulehti:

"Aktivistien asennetta kuvaa helsinkiläisen Otso Kivekkään kommentti:
-Poliisin olisi pitänyt ymmärtää, ettei pidä lähettää vain yhtä
partiota parinsadan aktivistin joukkoon, joka ei tunnetusti suhtaudu
kovin myönteisesti poliisiin."

Ilta-Sanomat:

"-Pampun käyttö oli ahkeraa ja perusteellista, kertoo ravintola
Nykyajassa mylläkkää seurannut helsinkiläinen Otso Kivekäs.
Osa nuorista on aseistakieltäytyjiä. Voimatoimet eivät olleet aivan
vieraita edes heille.
-Poliisin provosoiva käytös saa yllättäviin tekoihin, kertoi
Kivekäs."

Kyseessä on siis helsinkiläinen henkilö, joka oli paikalla
ravintola Nykyajassa perjantain ja lauantain välisenä yönä
alkaneen kahakan aikana. Mutta onko Kivekäs itse Mustavihreille
päiville osallistuva henkilö, vai sattumalta paikalle osunut
silminnäkijä, jota toimittaja sattui jututtamaan? Toimittajahan
ei voi olla asiasta varma, sillä Kivekkäällä ei välttämättä ole
Aamulehdessä maanantaina puheena ollutta ekoaktivistin
ulkonäköä - mikä sitten lieneekään. Yksinkertainen määrittely
helpottaisi lukijan asemaa: "Mustavihreille päiville
osallistunut helsinkiläinen Otso Kivekäs".

Toinen kiintoisa tapaus on Antti Rautiainen, jota siteerataan
Aamulehdessä, Helsingin Sanomissa ja Keski-suomalaisessa. Kaikki
ovat yhtä mieltä siitä, että Rautiainen on helsinkiläinen.
Maanantain Helsingin Sanomissa hänet identifioidaan lisäksi
ilmoittamalla, että "helsinkiläinen kuuluu tilaisuuden
järjestäjiin". Aamulehdessä Rautiainen on "aktivistien
puhemiehenä toiminut" ja Keski-suomalaisessa "tapahtuman
silminnäkijöiden puhemiehenä toimiva".

Niin että mikäs mies se tämä? "Silminnäkiäjöiden puhemies" viittaa ulkopuolisiin tarkkailijoihin, jotka olisivat tavalla tai toisella yhdistyneet ryhmäksi saadakseen kantansa julkisuuteen. Identifiointi luo kuvaa neutraalista ja objektiivisesta todistajasta, jolla ei ole omia lemmiä ojassa. Sen sijaan Aamulehden ja Helsingin Sanomien identifioinnit tekevät selväksi, että kyseessä on Mustavihreillä päivillä aktiivisesti mukana ollut toimija. Kiintoisa ristiriita löytyy Keskisuomalaisen ja Helsingin Sanomien välillä. Helsingin Sanomat kertoo, että Rautiainen "ei itse nähnyt yhteenottoja", mutta Keskisuomalaisessa Rautiainen toimii "silminnäkiäjöiden puhemiehenä".

Muut Aamulehden aktivistiosapuoleen kuuluviksi esittelemät ovat selkeitä tapauksia. Sunnuntaina aktivistit jakoivat ilmaista hernesoppaa Tampereen Keskustorilla, ja soppatykin ääreltä palveluhommista kuvattiin Ville Lähde. Maanantaina erillisessä jutussa haastatellaan "neljää nuorta aktivistia", Johanna Ekmania, Minna Mattia, Kari Lehtistä ja Jenni Nurmista. Torstaina siteerataan tiedotustilaisuudessa puhuneita poliisin kovasta kohtelusta valittaneita "19-vuotiasta tuusulalaista anarkistia" Jukka Lassilaa, Santra Karjalaista ja "kadulta pidätettyä tamperelaista" Leo van Aerschotia, perjantaina "Punaiset nuoret -ryhmän edustajaa" Pekka Laitista.

Torstain Helsingin Sanomat esitteli samat kolme tiedotustilaisuudessa puhunutta ja lisäksi maanantaina Ira Heiniön ("matkusti kavereineen Tampereelle osallistuakseen viikonlopun tapahtumiin") ja paraislaisen Tom Kettusen, joka oli "parikymppinen mies joukon siisteimmistä päästä" eli kuului siis aktivistien joukkoon, tiistaina helsinkiläiset Mika Marenkin ja Juhana Nyrhisen (jotka konteksti identifioi selkeästi tapahtumiin osallistuneiksi).

Viranomaispuolen toimijoista nimellään esiintyvät Tampereen

apulaispoliisipäällikkö Ari Sarjanen (Aamulehti, Helsingin Sanomat ja Keskisuomalainen), rikosylikomisario Ilkka Laasanen (HS ja Ilta-Sanomat), Turun kihlakunnansyyttäjä Kai Selander (AL ja KSML), suodenniemeläinen poliisi Heikki Niemelä (AL), suojelupoliisin päällikkö Seppo Nevala (AL), Turun poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli Raimo Aalto (HS), poliisijohtaja Jorma Toivanen ja ylikonstaapeli Seppo Rantanen (IS) sekä Tampereen apulaispoliisipäällikkö Risto Äijälä (KSML).

6.4. Anarkistikuva

Tampereen tapahtumien uutisoinnissa kaikki kolme sunnuntaina ilmestynyttä lehteä - Ilta-Sanomat ei ilmestynyt - liittävät Tampereen tapahtumaan ekoanarkismin käsitteen, samoin maanantaina kaikki neljä. Käsitteen merkitys jää kuitenkin kaikkien lehtien kertomassa epäselväksi - poikkeuksena tiistain Aamulehti, joka ainoana tutkimuksen lehdistä tekee lyhyen ja osin puutteellisen määritelmän - mutta tekee silti:

"Anarkia on alunperin tarkoittanut yhteiskuntafilosofista aatesuuntaa, joka vaatii valtion poistamista ja korvaamista vapailla yhteenliittymillä ja yksilön täydellisellä vapaudella. Nuorten vaihtoehtoliikkeiden joukossa anarkismi on monia eri aatteita yhdistelevä äärisuunta. Ekoanarkistit vastustavat suunnitelmallisesti esimerkiksi turkistarhausta, monikansallisia liikeyrityksiä tai luonnon tuhoamista."

Teoriaosassa esitettiin perusteltu olettamus, että käsite "anarkisti" tai "anarkismi" herättää enemmän kielteisiä kuin myönteisiä tuntemuksia - varsinkin keski-ikää lähestyvän, keski-ikäisen tai sitä vanhemman väestön keskuudessa.

Kaikkien neljän lehden - hienoisena poikkeuksena Keskisuomalainen - antama käsitys anarkisteista on tyly:

anarkistit olivat mellakoinnin aloittajat ja pääasialliset riehujat:

Helsingin Sanomat maanantaina:

"Toiminnan ytimen muodostivat Sarjasen mukaan anarkisteiksi luokiteltavat henkilöt eri puolilta Suomea ja Keski-Euroopan EU-maista."

Aamulehti siteeraa Sarjasta keskiviikkona:

"-Meidät yllätti tapaamisten väkivaltainen luonne. Emme tiedäneet, että tämänkertaisen rauhallisen vaihtoehdotliikkeen kokoontumisen olivat valinneet äärianarkistiset militanttiryhmät provosointikohteeseen."

Ilta-Sanomat ei puolestaan korosta anarkistien osuutta Tampereen tapahtumien yhteydessä. Sen sijaan lehti kertoo maanantaina, että Mustavihreiden päivien järjestelyissä oli mukana muun muassa Anarkistiliitto. Tiistaina Ilta-Sanomat jatkaa anarkistiaiheesta kirjoittamalla, että viikonvaihteen yhteenotot aiheuttaneiden ekoanarkistien johtohenkilöt yrittivät paeta kahakoinnin alettua. Lehti kertoo, että anarkistinuoret pyrkivät lietsomaan luokkasotaa poliisin ja nuorison välille ja muistuttaa vielä, että

"Saksassa ekoanarkisteilla on vuosittain Hannoverissa 'kaaospäivät', joilla parituhatta punkkaria ryöstelee ja sytyttää tulipaloja."

Anarkistit ovat siis väkivaltaisia, raukkamaisia ja harrastavat ryöstelyä sekä tuhopolttoja. Kaiken tämän jälkeen Keskisuomalaisen kertoma vaikuttaa yllättävältä. Lehti kyllä toteaa maanantain otsikossaan, että "Ekoanarkistit ottivat yhteen poliisien kanssa Tampereella", mutta jatkaa sisäsivulla apulaispoliisipäällikkö Ari Sarjasta siteeraten, että

"Sarjasen mukaan valtaosa nuorista aktivisteista toimii täysin

hyväksyttävin muodoin. He ovat lähinnä anarkisteja."

Mistä on kyse? Kaikkien muiden tutkimuksen lehtien mukaan anarkistit olivat pääpukareita, vain päivää myöhemmin tiistaina Aamulehti kirjoitti, että:

"...Sarjanen sanoo, että pääosaltaan rauhallisten luontoaktivistien joukossa oli anarkisteja, jotka hakivat suoraa konfliktia poliisin kanssa."

Kyse oli siitä, että Keskisuomalainen jätti pois yhden lauseen STT:n välittämästä jutusta. Alkuperäinen STT:n jutun (STT 25.1.1998: "Kiihottajat käyttävät nuoria aktivisteja hyväkseen") kohta kuuluu:

"Sarjasen mukaan valtaosa nuorista aktivisteista toimii täysin hyväksyttävin muodoin. Väkivaltaan kiihottajia on joukossa vain vähän. He ovat lähinnä anarkisteja."

6.5. Tapahtumista ja motiiveista

Tampereen tapahtumat esitellään pääasiassa nuorten ja poliisin yhteenottojen kautta. Yhteenottojen liittäminen kontekstiinsa puuttuu lähes kokonaan kaikista tutkimuksen lehdistä. Syyt siihen, miksi suuri joukko pääasiassa nuoria kansalaisia ylipäättään kokoontui Tampereelle, jäävät epäselviksi.

Sunnuntain lehdistä on luettavissa aiheesta seuraavaa: Aamulehden mukaan Tampereella järjestettiin ääriliikkeiden juhlat, joihin kokoontuivat ääriliikkeiden aktivistit eli radikaalit. Tapahtuman nimi oli "Musta-vihreät päivät", ja mellakoinnin lisäksi osallistujat muun muassa kävivät turkistarhalla osoittamassa mieltä ja jakoivat ilmaista soppaa Tampereen keskustassa.

Keskisuomalaisen mukaan mellakka liittyy ekoanarkistiseen

tapahtumaan nimeltä "Mustavihreät päivät". Poliisi oli tunnistanut paikalta väkivaltaisesti käyttäytyneitä aktivistiryhmien jäseniä.

Helsingin Sanomien mukaan kahakka alkoi ravintolasta, jossa oli pidetty nuorten aktivistien Mustavihreisiin päiviin kuulunut konsertti. Mustavihreät puolestaan edustavat nuorten aktivistien erilaisia liikkeitä. Poliisin mukaan paikalla vaikuttaa olleen eri aktivistiryhmien jäseniä. Lisäksi oltiin käyty turkistarhalla ja tukittu Hämeenkatu laittomasti ja huudeltu samalla teknologian vastaisia iskulauseita.

Paikalla siis oli aktivistiryhmien jäseniä. Kertomatta jää, minkälaisien aktivistiryhmien. Aamulehti tarkentaa, että paikalla oli muun muassa eläinsuojelijoita, anarkisteja ja aseistakieltäytyjiä - eli "ääriliikkeet jotakuinkin laidasta laitaan", kuten Aamulehti poliisilähdettä siteerasi.

Ainoana suoraan itse tapahtumaa, Mustavihreitä päiviä, yrittää määritellä Helsingin Sanomat. Sen mukaan Tampereella järjestettiin nuorten aktivistien Mustavihreät päivät ja "Mustavihreät edustavat nuorten aktivistien erilaisia liikkeitä". Kyseessä on epäinformatiivinen kehäpäätelmä.

Maanantaina Aamulehden kertomasta tapahtuman tarkoituksiksi on luettavissa ekoaktivismi: kyseessä oli "ekoaktivistien Mustavihreät päivät", joille osallistui - Aamulehden siteeraaman Johanna Ekmanin mukaan - eläinoikeusaktivistien lisäksi "monia riippumattomia kansalaisryhmiä ja yhdistyksiä, esimerkiksi anarkisteja". Lehti siteeraa edelleen aktivistiosapuolta: tapahtuman piti olla samanhenkisten ihmisten tutustuminen. Aamulehden siteeraamien aktivistien mukaan mielenosoitukset pyrkivät herättämään keskustelua ja sitä kautta saamaan aikaan muutokseen "pitempiaikaiseen ajatteluun" ja sen avulla hidastamaan "maapallon tuhoa".

McDonald'seja aktivistit kertovat vastustavansa samasta syystä kuin useita muitakin ylikansallisia yhtiöitä: ne riistävät kolmannen maailman ihmisiä ja kulttuureja sekä tuhoavat luontoa.

Ilta-Sanomien määrittelee Mustavihreiden päivien teemoiksi "kaupunki ihmisille, oikeutta eläimille ja ylikansalliset yhtiöt kuriin". Lehden mukaan järjestelyissä olivat mukana Anarkistiliitto, Oikeutta eläimille, Aseistakieltäytyjäliitto, Maan ystävät, Seta ja Evr:n tukiryhmä.

Helsingin Sanomat kertoo, että teemoina olivat "turkistarhaus, liikenne ja monikansalliset yhtiöt". Helsingin Sanomien mukaan Tampereelle kokoontuneiden tarkoituksena oli järjestää konsertteja, mielenosoituksia, tavata samanhenkisiä ja puhua luonnonsuojelusta. Lehti määrittelee osallistujat "eri aktivisti- ja toimintaryhmiin kuuluviksi nuoriksi".

Keskisuomalainen ei määrittele Mustavihreiden päivien teemoja, mutta kertoo päiville osallistuneiden olleen anarkisteja, eläintensuojelijoita, aseistakieltäytyjiä ja eri ryhmien aktivisteja.

Tutkimusjakson aikana vain Aamulehti tekee laajemmin selkoa järjestäjätahoista ja "vaihtoehtoliikkeistä" yleensä, pyrkii kiinnittämään liikkeen historialliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin. Lehden tiistaina julkaisemassa taustajutussa Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen tutkija Tommi Hoikkala ennustaa, että "kymmenen vuoden päästä joku vaihtoehtoliikkeiden johtohahmoista on eduskunnassa". Lapin yliopiston sosiologian professori Martti Siisiäinen puolestaan muistuttaa 60-luvun radikalismista ja siitä, miten Suomessa tilanteen pitkälle laukaisi se, että media ei Saksan tapaan täysin tyrmännyt radikaaleja. Aamulehti kertoo "aktivistien" motiiveista ja taustoista seuraavaa:

"Liikkeiden näkökulmasta poliittinen eliitti pitää epätoivoisesti kiinni kasvuyhteiskunnan ideologiasta. Eliitti on 'värisokea' sellaisille ongelmille kuin ekologiset ongelmat, palkkatyön loppuminen, eläinten riisto tai kansainvälisten suuryritysten epäoikeudenmukainen kauppa."

Kyseessä on ensimmäinen kerta, kun Mustavihreiden päivien sanomalehtikäsittelyssä puhuvat yhteiskuntatieteilijät.

Ilta-Sanomat puolestaan julkaisee taustoittavan kainalojutun otsikolla "Anarkistinuoret: Luokkasota fasistia vastaan". (Kyseessä ei ole tutkimuksen tekijän kirjoitusvirhe, vaan otsikossa puhutaan todellakin "fasistista" eikä "fasismista".) Jutun mukaan "ekoanarkistit lietsovat sotaa luonnontuhoajia, porvareita ja muita pahoja asioita vastaan lukuisissa julkaisuissa. Retoriikalla nuoret saadaan uskomaan tunteettomiin ja kasvottomiin fasisteihin".

Ilta-Sanomien ja Keskisuomalaisen kertoma tapahtuman järjestämisen syistä ja tapahtumaan kokoontuneista on epäselvintä ja huterinta. Eniten asiaa selittää ja pyrkii liittämään laajempiin yhteyksiin Aamulehti. Yleiskuva Mustavihreistä päivistä jää kuitenkin kaikkien lehtien osalta sekavaksi ja pinnalliseksi.

Loppuviikon aikana Mustavihreiden päivien olemassaolo tai päiville kokoontuneiden toimijoiden motiivit eivät lisävaloa saaneet.

6.6. Jouduttiin turvautumaan pamppuihin: kovista otteista

Tampereen Mustavihreillä päivillä puhjenneissa levottomuuksissa poliisi "joutui turvautumaan pamppuihin":

Keskisuomalainen sunnuntaina:

"Poliisi joutui turvautumaan pamppuihin"

Helsingin Sanomat sunnuntaina:

"Poliisi joutui turvautumaan muun muassa patukoihin."

Apulaispoliisipäällikkö Ari Sarjanen sunnuntain Aamulehden mukaan:

"...pamppuihinkin jouduttiin turvautumaan."

"Joutui" on avainsana. Koska poliisi joutui turvautumaan pamppuihin, se turvautui niihin pakon edessä eli vastentahtoisesti. Kahakoinnin seurauksena Aamulehden ja Keskisuomalaisen mukaan "ainakin seitsemän poliisia sai vammoja". Sen sijaan yksi kiinniotettu ei "saanut vammoja", vaan häntä "jouduttiin käyttämään lääkärissä".

Joutumisesta ei sen sijaan ollut kyse aktivistiosapuolen toimien kuvauksessa. "Aktivistit poliisin kimppuun", otsikoi sunnuntain Aamulehti, Keskisuomalainen puolestaan, että "parisataa aktivistia mellakoi". Helsingin Sanomat tyytyy otsikossaan lievempään ilmaisuun, jossa annetaan ymmärtää läsnä olleen kaksi osapuolta: "Nuorisojoukko nujakoi poliisin kanssa Tampereella".

Helsingin Sanomien siteeraaman apulaispoliisipäällikkö Sarjasen mukaan kymmenet ihmiset "aktiivisesti suuntasivat väkivaltaa poliisia kohtaan", Aamulehden mukaan "aggressiivisuus ja väkivaltaisuus suorastaan räjähtivät silmille..."

Kyseessä oli siis hyökkäys. Se ei liene ihme, sillä paikalla oli Keskisuomalaisen mukaan poliisin "väkivaltaisesti

käyttäytyneiksi aktivistiryhmien jäseniksi" tunnistamia. Voimankäyttöön turvautumista perustellaan muun muassa sillä, että kyseessä oli järjestetty tapaus:

Apulaispoliisipäällikkö Sarjanen maanantain Helsingin Sanomien mukaan:

"...kuvia otteita tarvittiin, sillä meille selvisi viikonlopun aikana, että tämä oli hyvin organisoitu juttu."

Tarvittiin tarkkoja otteita, ja poliisin voimankäyttö kuvataankin ajoittain lähestulkoon kirurgiseksi. Keski-suomalainen mainitsee poliisin pyrkineen poimimaan kiihottajat "täsmähaulla", Helsingin Sanomat puhuu "täsmäiskuista" ja "johtajien merkkäamisestä" myöhemmin tapahtuvia kiinniottoja varten. Tarkempia tietoja siitä, miten "merkkäaminen" tapahtui, ei joko saatu tai niitä ei julkaistu.

Puhe muistuttaa huomattavasti modernin sodankäynnin retoriikkaa. Esimerkiksi Persianlahden ja Kosovon sodissa länsiliittoutuneiden tiedotus korosti uusinta tietokoneistettua teknologiaa, laserohjatuilla pommeilla ja risteilyohjuksilla tehtyjä televisioituja täsmäiskuja, joiden ansiosta sillat räjähtävät, ilman että siviilin päästä karvakaan katkeaa. (Persianlahden sodasta ja läntisestä mediasta ks. esim. Luostarinen 1994, 214-216)

Kiinnioitoissa oli puolestaan sunnuntain Aamulehden mukaan kyse tyytymisestä. Kaiketi enemmänkin olisi voinut ottaa kiinni, mutta poliisi oli vähempäänkin tyytyväinen:

"Poliisi tyytyi kuitenkin ottamaan kiinni vain kaksi miestä väkivaltaisen vastustamisen takia."

Kaikkiaan sunnuntain ja pitkälti maanantainkin lehdissä poliisi "joutui" käyttämään voimaa ja "tyytyi" muutamiin

kiinniottoihin, aktivistit sen sijaan kävivät poliisin kimppuun.

Maanantaina kaikissa tutkimuksen lehdissä Ilta-Sanomia lukuunottamatta on luettavissa myös poliisia kritisoiva ääni. Lisäksi Aamulehti ja Helsingin Sanomat antavat Mustavihreille päiville osallistuneille aktivisteille palstatilaa kertoa tapahtuman alkuperäisistä tarkoituksista ja Aamulehti erikseen päiville osallistuneiden motiiveista. Molemmista lehdistä on luettavissa aktivistien siteeraus, että Mustavihreitä päiviä ei todellakaan järjestetty mellakointimielessä. Helsingin Sanomien maanantaina haastatteleman Mustavihreille päiville osallistuneen helsinkiläisen Ira Heiniön mukaan kahakointi sai alkunsa rikkoutuneista silmälaseista, ja

"'Sitten tulivat poliisit ja alkoivat hakata yhtä tyyppiä..."

Helsingin Sanomat on myös lehdistä ainoa, joka mainitsee - edelleen Heiniötä siteeraten - poliisin käyttäneen koiria ja suunnitelleen "kaasujen" käyttöä.

Varsinainen poliisinkritisointipäivä on torstai, jolloin Aamulehti ja Helsingin Sanomat kirjoittavat keskiviikkona pidetyn aktivistien tiedotustilaisuuden annin perusteella. Aktivistiosapuoli painottuu lähteenä, ja asiana ovat syytökset poliisin väkivaltaisuudesta.

Yhteenvetona voimankäytön kuvauksista voidaan todeta, että poliisin toimia leimasi kaikkien lehtien osalta "joutuminen", aktivistien voimankäyttöä sunnuntain ja maanantain lehdissä väkivaltaisuus ja aggressiivisuus. Jo maanantaina yksipuolinen kuva kuitenkin monipuolistuu Aamulehden ja Helsingin Sanomien osalta lehtien antaessa tilaa aktivistiosapuolen näkemyksille. Kuten on jo usein edellä todettu, Ilta-Sanomien ja Keski-suomalainen jättävät tutkimusjakson lehtiin perehtyvän lukijansa siihen uskoon, että poliisin toimissa joko ei

yksinkertaisesti kenenkään mielestä ollut mitään soraääniä nostattavaa tai että moiset äänet jäivät hyvin hajanaisina hiljaisiksi marginaaliin.

6.7. Pidätysten monet syyt

Kahakat johtivat siihen, että ihmisiä pidätettiin. Lauantain ja sunnuntain välisenä yönä "pidätettiin" tai "kiinni otettiin" lehdestä riippuen "yli 40", "noin 45", "50 aktiivisinta" tai "kuutisenkymmentä".

Myös käsitys pidätysten tai kiinniottojen syistä vaihtelee lehdestä toiseen. Helsingin Sanomien mukaan kaikkia kiinni otettuja epäillään "tapahtuman organisaattoreiksi" vaikka toisaalta "noin puolen tusinan pidätyksen syynä oli poliisin väkivaltainen vastustaminen ja muu väkivalta, kymmenkunta otettiin talteen epäiltynä vahingonteosta". Suurin pidätysten peruste oli kuitenkin laittomaan toimintaan yllyttäminen. Aamulehti ja Ilta-Sanomat ovat yhtä mieltä poliisin väkivaltainen vastustaminen -perusteesta, Aamulehti myös vahingonteosta kiinniottojen syynä. Toisaalta Aamulehti kertoo, että "poliisin mukaan ekoaktivisteja otettiin kiinni ennalta ilmoittamattomista mielenosoituksista".

Ilta-Sanomat yksilöi vielä kaksi perustetta: kiinni otettuja epäillään myös "metelistä ja kapinasta".

Keskisuomalainen ei kiinniottojen perusteista tai mahdollisista syytteistä puhu. Kaikkiaan tiedot syytteistä ja pidätysten syistä jäävät useampaa - Aamulehden ja Helsingin Sanomien tapauksissa riittää yksikin - lehteä seuranneelle lukijalle sekaviksi ja hämäriksi.

Kiinniotettujen tai pidätettyjen vapauttamisesta Aamulehti ja Helsingin Sanomat tiesivät kertoa, että kaikki vapautettiin sunnuntai-iltaan mennessä. Helsingin Sanomat tiesi kertoa myös, että pidätettyjen tovereille oli ilmoitettu, että kaikkia ei vapauteta ennen maanantaita.

Aamulehden ja Keski-suomalaisen mukaan aktivistit järjestivät ennalta ilmoittamattomia mielenosoituksia, joissa kiinniotot tapahtuivat. Aamulehti antaa tilaa myös vastaväitteelle:

"Ekoaktivistit kertoivat, että kyse ei ollut mielenosoituksista, vaan kokoontumisista, joissa päätettäisiin tapahtuman käytännön järjestelyistä..."

Helsingin Sanomat ei puhu laittomista mielenosoituksista, mutta kertoo, että "poliisi tulkitsi kokoontumiset Keskustorille väärin."

Niin ikään Helsingin Sanomat antaa tilaa aktivistien pidätykskriitikille ja siteeraa helsinkiläistä Ira Heiniötä:

"...putkaan vietiin paljon täysin viatonta väkeä."

Erimielisyys vallitsee myös siitä, minä yönä kahakointi oli vakavinta. Helsingin Sanomien mukaan "pahimmat tappelut olivat sunnuntaita vasten yöllä", Keski-suomalaisen mukaan "lauantaiyön kaltaista nujakointia ei syntynyt". Keski-suomalainen tarkoittaa tässä perjantain ja lauantain välisen yön tapahtumia.

Helsingin Sanomien mukaan "aktivistinuorten ja poliisien yhteenotot jatkuivat vielä sunnuntaina", vaikka Keski-suomalainen kertoi, että "poliisin mukaan tilanne on sunnuntaiaamun varhaistuntien jälkeen ollut rauhallinen" ja Ilta-Sanommat ilmoitti, että "sunnuntaina tilanne rauhoittui".

Syytä esitettyihin lehtien välisiin - ajoittain lehden

sisäisiin - erimielisyyksiin pidätysten perusteista ja kahakoiden luonteesta on vaikea ryhtyä spekuloidaan. Kyseessä eivät olleet mitkään viime hetken uutiset, sillä lauantain vastaisen yön yhteenotot uutisoitiin sunnuntain ja sunnuntain vastaisen yön maanantain lehdessä, joten ainakaan kiireellä toimintaa luulisi olevan vaikea perustella. Kohtuullisen homogeenisuuden keskellä näyttää kuitenkin vallitsevan paitsi valinnoista johtuvia painotuseroja, myös suoranaisesti erilaista tietoa. Käsillä olevassa luvussa esitetyt ristiriitaisuudet antavat väistämättä huolestuttavaa rivien välistä luettavaa: joko poliisi ei tiennyt, miksi ihmisiä pidätettiin tai sitten poliisin tiedotus pätki. Tai sitten journalistit epäonnistuivat ja sotkivat käsitteitä toisiinsa.

6.8. Kritiikittömyys, absurdismi ja hullu poliisi

Aiemmin on todettu, että Mustavihreitä päiviä käsittelevissä jutuissa parhaiten uskottu ja eniten käytetty lähde on poliisi. Poliisin lausumiin suhtaudutaan vähemmän kriittisesti kuin aktivistiosapuolen. Asiaa on edellä havainnollistettu uutisen äänen ja poliisisiteerausten sekä uutisen äänen ja aktivistisiteerausten vastaavuutta vertaamalla, mutta se on mahdollista havaita myös tavassa, jolla poliisin hivenen omituisetkin siteeraukset päästetään läpi.

Kritiikitön siteeraaminen kääntyy joissain kohdissa siteerattavaa vastaan. Näin käy silloin, kun siteerauksen sisältö ei mahdu enää kenenkään arkijärkeen: syntyy kansanomaisen brutaalisti ilmaistuna ns. "mitä helvettiä" -vaikutus.

Kun apulaispoliisipäällikkö Sarjanen näkee maanantain

Aamulehdessä anarkististen ääriliikkeiden järjestäytymisen merkinä matkapuhelimien käytön lisääntymisen, niin lukijalle voi jopa syntyä vaikutelma, että joko Sarjasta on siteerattu oikein ja asiayhteyttä rikkomatta, jolloin mies puhuu outoja, tai vaihtoehtoisesti on tapahtunut tahallinen tai tahaton journalistin erhe, jossa sanottu on joko käsitetty väärin tai liitetty väärään kontekstiin:

"Sarjanen näkee viikonlopun tapahtumissa anarkististen ääriliikkeiden järjestäytymistä, jonka merkinä ovat esimerkiksi nopean yhteydenpidon käsipuhelimet.

-Käsipuhelimien hyväksikäyttö ei kaiketi ole sopusoinnussa ekologisen ajattelun ja avoimen, perinteisen kansalaistottelemattomuuden kanssa. Tässä oli jo kyse anarkistiverkostosta, joka piti käsipuhelimilla yhteyttä toisiinsa, apulaispoliisipäällikkö Sarjanen sanoo."

Toinen esimerkki poliisin arveluttavaan valoon saattavasta siteerauksesta on maanantain Ilta-Sanomissa julkaistu nimettömään poliisilähteeseen perustuva ihmettely:

"Poliisin mielestä kyseessä on johdettu toiminta. 300 nuorta tuskin kokoontuu yhteen paikkaan ex tempore.

-Viidakkopuhelin levittää viestiä. Kännykkä on nykyajan viidakkopuhelin, pohti mielenosoitusta valvonut poliisimies."

Poliisin ja Ilta-Sanomien olisi luullut jo haastattelupäivänä eli sunnuntaina tienneen, että kyseessä oli viikkokausia etukäteen mainostettu ekoaktivistien viikonlopputapahtuma. Spekulaatio siitä, oliko toiminta johdettua vai ei, kertoo lähinnä esittäjästä tai esityksen välittäjästä ja joko tahallisuudesta ja ilkeämielisestä pyrkimyksestä dramatisoida epädraamaattista asiaa tai silkasta laiskuudesta.

Mainitut esimerkit sopivat mainiosti Korhosen (1998, 102) määrittelemän kirjurijournalismin käsitteen piiriin. Kirjurijournalismi on kritiikitöntä lähteiden - yleensä yhteiskunnan silmäätekevien - sanomisten muistiinmerkitsemistä

ja julkaisemista, jossa ei kysellä tai kyseenalaisteta edes silloin, kun tajutaan, että lähde puhuu mitä sattuu (emt., 102).

Kirjurijournalismin sijaan kohtuullisen rohkeaan omien päätelmien tekoon törmätään Aamulehden kertoessa kaupungin poliisin kärsivän vakavista mielenterveyshäiriöistä. Diagnoosi julkistetaan sunnuntain lehdessä, sisäsivun pääjutun alussa:

"Ilman vainoharhoja vallankumouksellisiin ääriliikkeisiin suhtautunut Tampereen poliisi joutui muuttamaan asennettaan yhden illan ja yön aikana..."

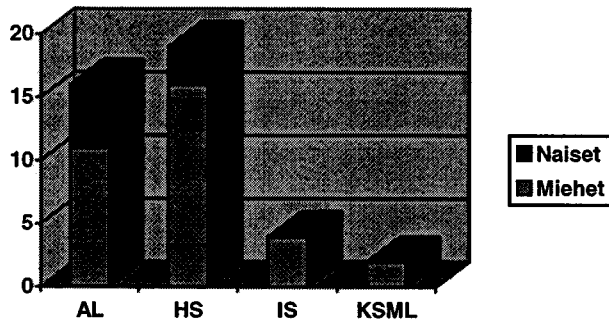
Nykyään Tampereen poliisi on siis Aamulehden mukaan vainoharhainen. Muut lehdet eivät mainitse aiheesta.

6.9. Nainen kateissa

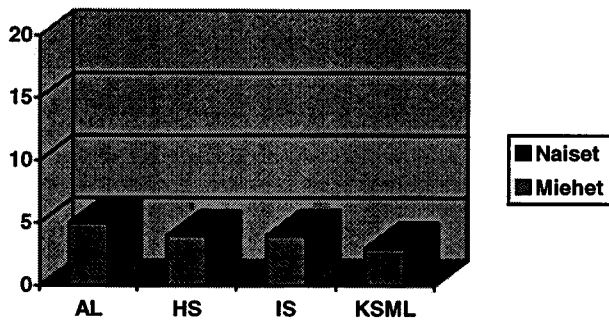
Naispuoliset toimijat ovat Mustavihreiden päivien uutisoinnissa poikkeustapauksia. Heitä löytyy vain aktivistiosapuolelta, ja silloinkin niin tapahtuu vain Aamulehdessä (viisi toimijaa, joihin viitataan 12 kertaa) ja Helsingin Sanomissa (3 toimijaa, 9 viittausta). Miespuolisiksi Aamulehti identifioi 11 (22 viittausta), Helsingin Sanomat 16 (31 viittausta), Ilta-Sanomien 4 (7 viittausta) ja Keskisuomalainen 2 (3 viittausta) toimijaa. Vastaavat viranomaispuolen luvut ovat Aamulehdessä 5 (25 viittausta), Helsingin Sanomissa 4 (16), Ilta-Sanomissa 4 (14) ja Keskisuomalaisessa 3 (9).

Ilta-Sanomien ja Keskisuomalaisen juttujen perusteella lukija saa tapahtumista helposti kuvan, jonka mukaan kyseessä on "poikain hölmöily", johon tytöillä tai nuorilla naisilla ei ole osuutta. Huomio on yllättävä sikäli, että 1990-lukulaiselle uudelle ympäristöliikkeelle on Siisiäisen (1998, 234) mukaan

ollut tyypillistä, että naisilla on ollut siinä suuri rooli.

Kuva 12. Sukupuolen mukaan identifioitujen aktivistitoimijoiden määrä.

Kuva 13. Sukupuolisesti identifioitujen viranomaistoimijoiden määrä. Naiseksi ei identifioitu ainutkaan toimija.

6.10. Patriarkka panee nuorison kuriin

Edellisessä luvussa todettiin naisten puuttuvan viranomaispuolen toimijoista täysin, aktivistiosapuolellakin painotus on vahvasti miesvoittoinen. Tämä johtaa siihen, että

tutkimuksen lehtien jutut ovat luettavissa eräänlaisena isä-poika -suhteen - Aamulehden ja Helsingin Sanomien kohdalla ehkä kuitenkin isä-lapset -suhteen - kuvauksena. Vanhempi-lapsi-suhde on kyseessä, sillä kuten jo aiemmin havaittiin, aktivistipuolen toimijoiden kuvauksessa useimmin toistuva määre on nuoruus.

Esimerkiksi Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat kertovat mukana olleen nuoria eri puolilta Suomea ja ulkomailta. Ilta-Sanomat identifioi osallistujat koululaisiksi: "tänään monet kuluttavat koulun pulpettia".

Mustavihreiden päivien uutisoinnissa toistuu käsitys, että puberteettisen ailahteleva ja herkästi harhaanjohtettava nuorisojoukko sekoilee pahanteossa pahojen johtajien ja kiihottajien innostamana. Nuoret ja kiihottajat/johtajat erotetaan selkeästi, kuten maanantain Keski-suomalaisesta voidaan lukea:

"poliisi pyrki poimimaan kiihottajat nuorten joukosta pois 'täsmähaualla'".

Sanottu sisältyy juttuun, joka on otsikoitu "Kiihottajat käyttävät nuoria". Maanantain Aamulehti siteeraa apulaispoliisipäällikkö Sarjasta:

"-Yli 90 prosenttia porukasta ei varmaan hakenut mitään tappelua poliisin kanssa."

Siis nuorisomme on periaatteessa terve. Kuitenkin tapahtui seuraavaa (kyseessä ovat Helsingin Sanomien sunnuntain ja maanantain otsikot sekä Ilta-Sanomien maanantain otsikko):

"Nuorisojoukko nujakoi poliisin kanssa Tampereella"

"Poliisi ja nuoret nujakoivat taas Tampereella"

"Tampereella mellakoineita nuoria uhka syyte KAPINASTA"

Tällaisessa tilanteessa lienee syytä antaa nuorisolle ns. isän kädestä. Patriarkkaa edustaa vakaa ja rauhallinen poliisi, joka varmoilla otteilla rauhoittaa tilanteen hetken sitä arvioituaan. Sunnuntain Aamulehden mukaan

"Lauantaina poliisi ilmoitti, että leikkiminen loppuu nyt..."

Maanantain Helsingin Sanomat antaa kuvauksen varsinaisesta kurinpalautuksesta:

"'Mikä on syyte', parkui nuori mies hangesta neljän poliisin alta. Mies käännettiin vatsalleen ja käsiraudat napsahdivat ranteisiin selän takana. Kovaa käsittelyä seurannut tyttö tivasi poliisien nimiä. 'Sun on lain mukaan pakko sanoa nimesi.'
'Kiinniotetulle nimi on kerrottu moneen kertaan', poliisi rauhoitteli lähes hysteeristä huutajaa."

Nuoret parkuvat ja ovat lähes hysteerisiä, poliisi käyttää kovia otteita, mutta ehtii myös rauhoittelemaan tunnekuohun valtaan joutunutta tyttöä.

6.11. Maantieteen vaikutus: kaukaa näkyy kummempi kuva

Keskisuomalainen valittiin yhdeksi tutkimuksen lehdistä, jotta voitaisiin havainnoida, miten maakuntalehti hoitaa levikkialueensa ulkopuolisen tapahtuman uutisoinnin. Keskisuomalainen teki sen julkaisemalla STT:n aiheesta välittämää materiaalia.

STT välitti juttuja kaikista samoista tapahtumien vaiheista kuin Aamulehti ja Helsingin Sanomatkin, päällisin puolin pitkälti samoin painotuksinkin. STT:n materiaalia oli siis tarjolla kahden yön mellakoista, STT taustoitti ja syvensi

aihetta alkuviikolla samoin kuin Helsingin Sanomat ja Aamulehti, STT oli mukana myös aktivistien keskiviikkoisessa tiedotustilaisuudessa ja teki sieltä jutun. Materiaalia siis oli tarjolla, kysymys on enää siitä, miten maakuntalehti materiaalia käytti.

Keskisuomalainen käytti materiaalia siten, että sunnuntaina uutisoitiin Mustavihreiden päivien muuttuneen Tampereella mellakoiksi. Maanantaina kerrattiin viikonlopun yhteenottojen ja mellakoiden kulkua ja annettiin apulaispoliisipäällikkö Sarjaselle tilaa kertoa, että rauhallisten luontoaktivistien keskuudessa toimii väkivaltaan yllyttäviä kiihottajia. "Silminnäkiäjöiden puhemiehen" Antti Rautiaisen annettiin kertoa, että poliisin kovat otteet ovat herättäneet kritiikkiä.

Seuraavan kerran Keskisuomalainen julkaisee aiheeseen löyhästi liittyvän jutun lyhyesti-palstallaan perjantaina. Jutun mukaan mielenosoitukset jatkuvat Tampereella viikonvaihteessa Punaisten päivien merkeissä, ja että järjestäjätahot ovat niillä osittain samat kuin mellakkaan päättyneillä Mustavihreillä päivillä.

Pelkkää Keskisuomalaista seuraava lukija saa Mustavihreistä päivistä käsityksen, että kyseessä oli ekoanarkistinen tapahtuma, jossa ekoanarkistit ottivat yhteen poliisin kanssa, järjestivät laittomia mielenosoituksia ja suunnittelivat vahingoittavansa sunnuntaina hampurilaisravintolaa. Seuraavana viikonloppuna samojen toimijoiden mielenosoitukset jatkuvat. Ekoanarkistit paheksuivat poliisin kovia otteita, mutta loppujen lopuksi kaiken takana olivat kiihottajat, jotka yllyttivät rauhallisia luontoaktivisteja väkivaltaan.

Yhden ainoan tapahtumien ja jälkipyykin etenemisen kannalta oleellisen jutun - keskiviikon tiedotustilaisuuden perusteella tehdyn - puuttuminen jättää kuvan lähes täydellisen

yksipuoliseksi. Tämän vuoksi mustavihreitten poliisia ja sen menettelytapoja kohtaan esittämä kritiikki jää täysin huomiotta, kun taas mustavihreistä itsestään jää mediakäsitys puhekyvyttöminä rettelöitsijöinä.

Otetaan apuaineistoksi vielä kaukaisempi maakuntalehti, Kajaanissa ilmestyvä Kainuun Sanomat: aiheen käsittely jää sielläkin kesken. Aihe on esillä sunnuntaina ja maanantaina, ja unohdetaan sen jälkeen. Kahden esimerkin perusteella käytännön voi olettaa jatkuvan suurimmassa osassa maakuntalehtiä ympäri maan. (Ks. Kainuun Sanomat 25.1. - 30.1. 1998.)

Mustavihreiden päivien kahakoiksi muuttuneet tapahtumat ovat, kuten johdannossakin todettiin, mielipiteet voimakkaasti jakavan uuden luonnonsuojeluaktiivisuuden osa tai paremminkin ilmentymä. Aiheen käsittelyn jättäminen puolitiehen osoittaa toimituksilta huolimattomuutta, vastuuttomuutta tai tarkoitushakuisuutta - olipa perusteluna sitten vaikka tilanpuute sivuilla.

6.12. Ansionsa mukaan

Aamulehti ja Helsingin Sanomat antavat tilaa myös Mustavihreille päiville kokoontuneiden aktivistien näkemykselle. Keskisuomalainen ja Ilta-Sanomat eivät uutisoi edes keskiviikkoista aktivistiosapuolen tiedotustilaisuutta, jälkimmäinen tosin viittaa siihen perjantaina: lehti kertoo, että keskiviikkona pidetyssä tiedotustilaisuudessa 19-vuotias anarkisti syytti poliisin hakanneen häntä kasvoihin, mutta:

"Mies jätti mainitsematta, että hän huusi sekä yön mielenosoituksen hulinassa, poliisiautossa että putkassa iskulausetta 'missä on Holsti, missä on Palo - Steen Christensen, työväenluokan sankari'."

Näin Ilta-Sanomien puolustaa poliisin vielä syytösten asteella olevaa - ja sellaiseksi jäävää - väkivaltaisuutta. Ilta-Sanomien mukaan pidätetyn hakkaamista voidaan puolustella sillä, että pidätetty huutelee törkeyksiä. Tai laajemmin sillä, että pidätetty on tavalla tai toisella ärsyttävä: Ilta-Sanomien jutun otsikko kuuluu "Tampereen anarkisti ärsytti poliisimurhaajalla".

Jo tiistaina Ilta-Sanomien kertoi, että

"Tampereen tapahtuman puhemies valitti poliisin pamputtamisesta. Saman miehen iskuryhmä herätti viime keväänä Helsingissä yöpyneen presidentti Bill Clintonin rummuilla ja torvilla."

Lakoninen toteamus voidaan ymmärtää siten, ettei poliisin pamputtamisesta valittaneen puhemiehen syytöksiin juuri ole uskomista, kun mies itse soittelee torvia ja herättelee presidenttejä. Ehkäpä moista miestä sietääkin vähän pamputtaa?

Ilta-Sanomista luettavaa "sai ansionsa mukaan" -retoriikkaa ei yhtä suoraviivaisessa muodossa löydy muista lehdistä. Poliisin kovia otteita toki perustellaan, kuten Helsingin Sanomien siteeratessa maanantaina apulaispoliisipäällikkö Sarjasta:

"'Kovia otteita tarvittiin, sillä meille selvisi viikonlopun aikana, että tämä oli hyvin organisoitu juttu.'"

6.13. Propagandayhteys

Aktivistiosapuolen kuvauksesta on löydettävissä piirteitä, jotka muistuttavat propagandan historiallisista keinoista. On muistettava, että seuraavien esimerkkien mukaisen mustavalkoista aktivistiosapuolen kuvaus ei toki ollut kaikilta

osiltaan. Ajoittain yhteys löytyy silti.

Propaganda käsitteenä ymmärretään tässä yhteydessä Luostarisen (1986, 9) tapaan riippumattomaksi vastaanottajan tietoisuudesta siitä, että häneen yritetään vaikuttaa.

Tietosanakirjamääritelmän mukaisesti propagandaa on tässä tutkimuksessa "usein yksipuolisten tietojen ja mielipiteiden levittäminen tunteisiin vetoamalla, jonka päämääräänä on omien etujen edistäminen" (Taskutietojätti 1985, 1611).

Otetaan esimerkki sosialismin vastaisesta taistelusta. Siinä porvaristo on kuvannut proletaarin vastustajansa suunnilleen samalla tavalla konfliktista toiseen: laiskoja, siveettömiä, moraalittomia, anarkistisia, likaisia ja ryysyisiä, eläimellisiä ja sivistymättömiä. Kuvaus on pääpiirteiltään vastaava valkoisilla venäläisillä taistelussa bolshevikkeja vastaan, Suomen valkoisilla sisällissodassa punaisia vastaan ja Espanjan francolaisilla tasavaltalaisia vastaan. (Luostarinen 1986, 126.)

Maanantain Helsingin Sanomat siteeraa sunnuntain vastaisen yön kahakoissa läsnäollutta paraislaista Tom Kettusta. Kettunen on kuvauksen mukaan "parikymppinen mies joukon siisteimmistä päistä". Kettusen siisteys on huomionarvoista, siis Kettunen on joko todella tavattoman siisti, tai toimittaja tuntemattomasta syystä kiinnittää erityistä huomiota siisteyteen, tai sitten ilmaisulla annetaan mutkan kautta ymmärtää, että suurin osa kahakoitsijoista oli huomattavan epäsiistejä, ehkä jopa ryysyisiä kuin mitkään kommunistit.

Sekä sunnuntain Helsingin Sanomat että Aamulehti kertovat, kuinka aktivistit kävivät poliisin kimppuun, sylkivät ja repivät. Kuvauksesta voidaan lukea eläimellisyys.

Luostarinen (1986, 39) koostaa propagandantutkimuksen klassikon

Harold D. Lasswellin Propaganda Technique in the World War -teoksen pohjalta mallin sotapropagandan yleiseksi viholliskuvaksi. Se rakentuu seuraavista elementeistä: vihollinen on hyökkääjä, sotakiikoinen, oikeuden rikkoja, sortaja, kulttuurin vihollinen, hävittävä, jumalaton, barbaarinen/kavala, hajanainen ja häviäjä.

Aktivistiosapuoli on Mustavihreitten päivien uutisoinnissa ensinnäkin hyökkääjä: "Aktivistit poliisin kimppuun" (Aamulehti sunnuntaina). Se on sotakiikoinen: "aggressiivisuus ja väkivaltaisuus suorastaan räjähtivät silmille, kun poliisi joutui puuttumaan tapahtumiin..." (Aamulehti sunnuntaina). Oikeudenrikkoja: "...aktivistit järjestivät ennalta ilmoittamattomia mielenosoituksia Tampereen keskustaan." (Keskisuomalainen maanantaina). Sortaja: "...Ylen tv-uutiset esitti aktivistien kuvanauhaa mielenosoituksesta turkiskaupan edessä. Uutisesta ei käynyt ilmi, että tempaus telkesi yli tunniksi sisään neljä kaupassa ollutta asiakasta." (Ilta-Sanomat tiistaina). Hävittävä: "...nuorisojoukot ovat sunnuntaiksi suunnitelleet vahingoittavansa keskustassa sijaitsevaa hampurilaisravintolaa." (Keskisuomalainen maanantaina). Kavala: "'Teimme erilaisia sopimuksia heidän toimistaan, mutta mikään niistä ei pitänyt', Sarjanen sanoo." (Helsingin Sanomat maanantaina). Hajanainen: "-Koolla oli kirjava seurakunta. Yhteistä nimittäjää ei ole löytynyt, sanoo rikosylikomisario Ilkka Laasanen." (Ilta-Sanomat maanantaina). Häviäjä: "Päivän aikana tilanne rauhoittui. Mustavihreille päiville kokoontuneet ekoanarkistit lähtivät kotia kohti... - Ilmeisesti turnauskestävyys ei riittänyt pitempään..., sanoo rikosylikomisario Ilkka Laasanen." (Ilta-Sanomat maanantaina). Luostarisen (1986, 43) mukaan uskonnon merkitys väheni eurooppalaisessa sotapropagandassa jo ensimmäisestä toiseen maailmansotaan ehdittäessä, joten "jumalaton"-määre voitaneen tässä tamperelaisessa yhteydessä unohtaa. Toki anarkismi-käsite on usein toistuva aktivistiosapuolen kuvauksissa, ja

anarkismiin historiallisen sosialismin haarana on kuulunut olennaisesti ateismi. "Kulttuurin viholliseksi" aktivistiosapuolta on vaikea käsittää Mustavihreiden päivien uutisoinnin perusteella, paitsi jos kulttuuri käsitetään laajemman määritelmänsä mukaan: "Heidän tarkoituksensa on iskeä yhteiskuntaa vastaan", sanoo apulaispoliisipäällikkö Sarjanen maanantain Helsingin Sanomissa. Tiistain Helsingin Sanomissa Sarjanen sanoo, että "yhteiskunnalle vihamieliset ääriliikkeet lisäävät yhteistyötään". Jos läsnä ovat koko yhteiskunnalle vihamieliset ääriliikkeet, niin toki ne ovat silloin vihamielisiä vallitsevalle kulttuurillekin.

Suurin osa tutkimuksen lehdistä luettavissa olevasta selkeimmin propagandistisen yksipuolisesta aineistosta löytyy Ilta-Sanomista, joka yleensäkin selkeimmin otti yksipuolisen viranomaisnäkökulman. Mainittujen esimerkkien lisäksi propagandistiseksi voidaan lukea edellisen Ansionsa mukaan -luvun Ilta-Sanomia koskevat esimerkit. Selkeä tapaus on myös otsikkoon nostettu ilmoitus aktivistiosapuolen raukkamaisuudesta: "Tampereen mellakojien johtajat yrittivät paeta".

Helsingin Sanomissa, Aamulehdessä ja Keskisuomalaisessa esillä oleva "kiihottajat yrittävät innostaa nuoret väkivaltaan" -retoriikka voidaan myös käsittää propagandistiseksi. Tässä tapauksessa rauhallisten suomalaisten nuorten luontoaktivistien joukkoon soluttautuu ulkopuolinen ilkeämielinen voima, joka kiihottaa joukon poliisia ja yhteiskuntaa vastaan. Vain Helsingin Sanomissa annettiin tilaa aktivistiosapuolen vastakkaiselle mielipiteelle "kiihottajien" olemassaolosta. Rauhallisten luontoaktivistien kotimaisuus on oleellinen piirre; propagandassakin pahat vaikutteet tapaavat olla vierasta alkuperää ja vieraat kansat liittolaisuusasteesta riippuen uljasta soturikansaa tai vain orjina menestyvää roskasakkia. Niinpä ulkomaalaisten läsnäolon käsittely

Tampereen Mustavihreillä päivillä on kiintoisa tarkastelukohde.

Ulkomaalaiset noteerattiin Aamulehteä lukuunottamatta. Helsingin Sanomien siteeraaman apulaispoliisipäällikkö Ari Sarjasen mukaan

"Toiminnan ytimen muodostivat Sarjasen mukaan anarkisteiksi luokiteltavat henkilöt eri puolilta Suomea ja Keski-Euroopan EU-maista."

Ilta-Sanomissa ylikonstaapeli Seppo Rantanen kertoo Suodenniemen turkistarhamielenosoituksessa olleen mukana myös Ruotsista tulleita. Keskisuomalaisen mukaan mellakoista tunnistettiin myös ulkomaalaisia "kiihottajia". Otsikon jälkirivissä Ilta-Sanomien toteaa, että "mukana joukkoja myös Ruotsista".

Tiistain Helsingin Sanomissa poliisi uskoo, että kansainvälinen yhteistyö on tiivistymässä. Saman päivän Ilta-Sanomien antaa ymmärtää, että mallia ollaan ehkä ottamassa muun muassa Saksasta ja Ruotsista.

Paha tulee siis ainakin osittain ulkopuolelta. Retoriikan vaikutus näkyy muun muassa tiistain Ilta-Sanomien pääkirjoituksessa, jossa ulkomaalaisuus on yhtä kuin pahuus, eikä mielenosoittaminen edes globaaleissa kysymyksissä ole suotavaa kuin omassa maassa ja omalla kulttuurialueella:

"Uutta oli nyt se, että mukana oli myös ulkomaalaisia. Mitä he tekevät suomalaisnuorten rauhallisiksi tarkoitetuissa mielenosoituksissa?"

7. Lopuksi

Merkittävin tutkimuksen lehtiä yhdistävä piirre on pääjuttujen perustaminen pääasiallisesti poliisilähteisiin. Kaikille neljälle lehdelle yhteiset piirteet on esitelty luvussa neljä päiväkohtaisesti. Kaikille yhteisiä piirteitä ovat kohtuullisen samanlaisina toistuvat ns. kovat faktat: oli mellakka, niin ja niin moni loukkaantui, Turun viranomaiset johtavat tutkintaa, tapahtuma oli ekoanarkistinen, etc.

Tutkimuksen neljä lehteä voidaan jakaa kahteen joukkoon uutisoinnin laajuuden tai toisaalta uutisoinnin tasapuolisuuden vaikutelman suhteen. Molemmilla kriteereillä jako on sama: toisaalla ovat Aamulehti ja Helsingin Sanomat, toisaalla Ilta-Sanomat ja Keskisuomalainen.

Aamulehden ja Helsingin Sanomien painotus on huomattavan yksipuolinen sunnuntaina sekä Aamulehdessä vielä tiistaina ja keskiviikkona, mutta verrattuna Ilta-Sanomiin ja Keskisuomalaiseen kokonaiskuva Mustavihreistä päivistä muodostuu tutkimusajanjakson perusteella monipuolisemmaksi ja vähemmän yksiselitteiseksi; vaikuttaa siltä, että siinä missä Ilta-Sanomat ja Keskisuomalainen esittävät tapauksen mustavalkoisena, tarjoilevat Aamulehti ja erityisesti Helsingin Sanomat harmaan eri sävyjä. Jälkimmäiset kaksi myös kirjoittavat Mustavihreistä päivistä eniten; volyymi näyttäisi liittyvän tasapuolisuuteen.

Ilta-Sanomat ja Keskisuomalainen perustivat juttunsa kokonaan tai lähes kokonaan poliisiin tai muun viranomaisosapuolen sanomisiin. Aktivistiosapuolta ei päästetä ääneen, vaikka poliisin ja uutisen äänen esittämät kannanotot ovat ajoittain niin jyrkkiä tai kummallisia, että vastapuolen kuulemisen olettaisi olevan journalistinen itsestäänselvyys. Maanantaina kaikki lehdet Ilta-Sanomaa lukuunottamatta mainitsevat poliisia myös kritisoidun. On huomattava, että Ilta-Sanomat ja Keskisuomalainen kirjoittivat

aiheesta tutkimuksen lehdistä vähiten. Kun aiheeseen käytetään tilaa vain vähän turvaudutaan perinteisesti viranomaislausuntoihin. Mustavihreistä päivistä ja jälkiselvittelyistä kertova uutinen näyttää lähes poikkeuksetta vaativan auktorisoidun lähteen ollakseen uutinen, ja tuo auktorisoitu lähde on poikkeuksetta keski-ikäiseksi tai vanhemmaksi identifioituva mies. Nuoriksi ja naispuolisiksi identifioituvat vain aktivistipuolen toimijat, ja käytetty ikäretoriikka leimaa usein koko tapahtuman jonkinlaiseksi murrosiän ongelmista ja ymmärtämättömyydestä johtuneeksi humalassa hulinoinniksi.

Yksipuolinen lähdekäytäntö tavataan usein selittää kiireellä. Nyt ei ollut kyse siitä, sillä lauantain vastaisen yön mellakat uutisoitiin vasta sunnuntain lehdessä ja sunnuntain vastaisen yön maanantain lehdessä. Kyse saattaa olla ennemminkin samasta ilmiöstä, josta kertoo sanomalehtitoimittajien Persianlahden sodan uutisoinnin yhteydessä kokemia eettisiä ongelmia tutkinut Kuistiala. Hän muistuttaa, että kiireen nimiin menee myös "laiskuutta, välinpitämättömyyttä ja ajattelemattomuutta". Hänen mukaansa suurin osa haastatelluista sanomalehtien ulkomaantoimittajista myönsi, että uutisista "taisi tulla" alkuvaiheessa "vähän sotaisia". Kuistiala päättelee, että viileä harkitsevuus ja etiikka eivät ole kovin syvällä toimittajakunnassa, jos ne kiireen hetkellä putoavat välittömästi pois. (Kuistiala 1993, 55-59.)

Yleisesti ottaen tiedotusvälineiden suhtautuminen erilaisiin sisäisiin levottomuuksiin - lakkoihin, mielenosoituksiin, mellakoihin - riippuu McQuailin (1992, 246-247) mukaan siitä, miten oikeutettuina tasapainotilaa uhkaavia tahoja, heidän vaatimuksiaan ja toimintatapojaan yleensä pidetään. Tämä riippuu kulloinkin vallitsevasta arkijärjestä, joka puolestaan on kulttuurinen kysymys.

Yleensä esimerkiksi lakkojen, ihmisoikeus- tai sodanvastaisten mielenosoitusten yhteydessä tiedotusvälineiltä usein jopa odotetaan poikkeamista viranomaisten näkökulmasta. Kun rauhantilaa uhkaa mellakointi tai vandalismi, jolle ei ole osoitettavissa muuta selkeää syytä kuin halu hulinoida, asettuvat tiedotusvälineet tiiviisti toistamaan tuomitsevaa viranomaisnäkökulmaa. (McQuail 1992, 246-247.)

Edellä mainittu pätee Tampereen Mustavihreisiin päiviin sikäli, että useimmiten päiville osallistuneiden aggressiivisuutta ja poliisin haastamista väkivallalla korostettiin ilman, että moista tulkintaa oltaisiin kyseenalaistettu tai moisen toiminnan syytä olisi millään tavalla perusteltu tai niillä spekuloitu. Väkivaltaisuudet leimattiin tarkoituksettomiksi rähinöiksi.

Väkivaltaisuuksien uutisarvo on suuri. Jos konfliktitilanteessa esiintyy väkivaltaa, syrjäytyvät lehden sivuilta helposti esimerkiksi mielenosoittajien poliittiset tai protestiluonteiset tavoitteet. Tämä on omiaan leimaamaan viranomaisia vastaan asettuneet tapahtumien alkuperäisestä tarkoituksesta tai edes tapahtumien kokonaisuuden todellisesta luonteesta riippumatta. (McQuail 1992, 245.)

Sanotusta johtuu luonnollisesti suurelta osin sekin, että STT:n välittämään aineistoon tukeutunut Keskisuomalainen jätti aiheen käsittelyn lähestulkoon pelkkään mellakoiden uutisointiin, vaikka STT tarjosi juttuja tapahtumien myöhemmistäkin vaiheista. Keskisuomalaisen tavoin menetteli myös Kainuun Sanomat. Molempien lehtien kohdalla kokonaisuudesta esitettiin vain kärkevin osa, ja kokemus Mustavihreistä päivistä muodostuu hyvin erilaiseksi Keskisuomalaisen tai Kainuun Sanomien kuin vaikkapa Helsingin Sanomien lukijalle. Voidaan olettaa samantapaisesti käyvän usein muulloinkin, kun valtakunnantason kiinnostusta herättävä tilanne uutisoidaan tukeutumalla

pelkkään STT-materiaaliin.

Merkittävän ja tunteita kiihottaneen aiheen epälooginen, huonosti loppuun asti viety uutisointi ei nosta sanomalehdistön luotettavuutta tai uskottavuutta. Aiheesta luulisi oltavan huolissaan varsinkin vuosituhannen alussa, kun mediakilpailu kiihtyy. Tuossa kilpailussa sanomalehtien vahvuudeksi on perinteisesti nimetty mahdollisuus kertoa aiheista perusteellisesti ja syventää taustoja, liittää aiheet kontekstiinsa. Siinä tutkimuksen neljä sanomalehteä eivät Mustavihreiden päivien tapauksessa onnistuneet kuin poikkeuksin. Sen sijaan juttujen kiinnostavuutta pyrittiin lisäämään helpoilla ja populistisilla ratkaisuilla.

Kaiken tässä tutkimuksessa esitetyn kritiikin jälkeen törmää helposti samaan kysymykseen kuin Palmolahti (1993, 159): miksi ei yksinkertaisesti luovuta totuutta vääristelevistä työn käytännöistä ja ryhdytä tekemään hyvää journalismia? Kysymys on sekä Palmolahden, että tutkimuksen tekijän mukaan varsin yksioikoinen ja yksinkertaistava. Palmolahden (1993, 159) mukaan sitä voisi naivismissaan kutsua suorastaan toimittajamaiseksi kysymykseksi, sillä hyvän journalismin ongelma on jossain muualla kuin pelkässä tahdossa:

"Journalistista kulttuuria ja sen vaikutusta journalistiseen ajatteluun ei oikeastaan voi kiertää eikä estää. Sillä vaikka omaksuttaisiin vaihtoehtoinen tapa ajatella, sekin edellyttää omaa kulttuuriaan, joka määrittelee, mitä vaihtoehtoisuus on."

LÄHTEET

Tutkimuksen empiria-osuuden aineistona käytettyjen neljän lehden juttujen otsikot esi- ja jälkiriveineen sekä ilmestymispäivämäärineen:

Aamulehti:

1. "Aktivistit poliisin kimppuun - Ääriliikkeiden yhteiset juhlat päättyivät joukkomellakkaan Tampereen yössä" (sunnuntai 25.1., etusivu)
2. "Ääriaktivistien juhlailta ratkesi joukkotappeluksi poliisien kanssa" (sunnuntai 25.1., sivu 5)
3. "Poliisi varautui mellakkaan tuplamiehityksellä" (sunnuntai 25.1., sivu 5)
4. "Tarhurilta jäi hieroja väliin" (sunnuntai 25.1., sivu 5)
5. "Sata poliisia valvoi aktivisteja - Poliisin mukaan väkivaltaisesti käyttäytyi viikonlopun kahinoissa pieni ydinjoukko" (maanantai 26.1., etusivu)
6. "45 ekoaktivistia otettiin kiinni viikonloppuna - Poliisin ja nuorten yhteenottoja toisenakin yönä, sunnuntain mielenosoitus Tampereella rauhallinen" (maanantai 26.1., sivu 5)
7. "'Muiden mielipiteet kuunnellaan'" (maanantai 26.1., sivu 5)
8. "'Kauheeta!'" (maanantai 26.1., toimittajan kommentti, sivu 5)

9. "Tampereen mellakat tutkii Turun syyttäjä - Suojelupoliisi sai jo ennakkoon vihiä ääriryhmien kokoontumisesta, pieni ydinjoukko johti levottomuuksia" (tiistai 27.1., etusivu)
10. "Poliisilla oli vihiä 'ekopäivistä'" (tiistai 27.1., sivu 5)
11. "Turku tutkii Treen vaihtoehtomellakat" (tiistai 27.1., sivu 5)
12. "Nuoret yöpyivät moitteetta Amurin koulun tiloissa" (tiistai 27.1., sivu 5)
13. "Eläinsuojeluyhdistyksen valvoja sai uhkaussoittoja" (tiistai 27.1., sivu 5)
14. "Media yhdistää vaihtoehtoliikkeet" (tiistai 27.1., sivu 5)
15. "Ketä he ovat?" (tiistai 27.1., termien selityksiä, sivu 5)
16. "Anarkistit koolle Tampereelle taas viikonloppuna" (keskiviikko 28.1., etusivu)
17. "Anarkistit Tampereelle taas ensi viikonvaihteessa - Poliisi uskoo, että tapahtuma sujuu tällä kertaa rauhallisissa merkeissä" (keskiviikko 28.1., sivu 9)
18. "Aktivistit syyttävät poliisia kovista otteista - Tampereen poliisi ei kommentoi asiaa" (torstai 29.1., etusivu)
19. "Aktivistit syyttävät poliisia pahoinpitelyistä - Tampereen poliisi ei ole saanut ilmoituksia väärinkäytöksistä" (torstai 29.1., sivu 8)

20. "Tampereella ensi viikonvaihteessa mielenosoituksia"
(perjantai 30.1., sivu 10)

Helsingin Sanomat:

21. "Nuorisojoukko nujakoi poliisin kanssa Tampereella"
(sunnuntai 25.1., sivu 5)

22. "Poliisi ja nuoret nujakoivat taas Tampereella - Kymmeniä
'ekonuoria' pidätettiin" (maanantai 26.1., sivu 3)

28. "Tampereen nuorisomellakoista 60 putkaan - Aktivistinuorten
ja poliisien yhteenotot jatkuivat vielä sunnuntaina" (maanantai
26.1., sivu 5)

29. "'Homma riistäytyi kaikkien käsistä'" (maanantai 26.1.,
sivu 5)

30. "Poliisin arvion mukaan pieni ydinjoukko aiheutti Tampereen
mellakat - Viikonvaihteen hulinasta puolen miljoonan kulut"
(tiistai 27.1., sivu 9)

31. "Nuorten mielestä poliisit olivat ainoita kiihottajia"
(tiistai 27.1., sivu 9)

32. "'Se nimitteli sivarihintiksi ja hakkasi kasvoihin' -
Nuoret väittävät Tampereen poliisin pahoinpidelleen osaa
pidätetyistä" (torstai 29.1., sivu 8)

Ilta-Sanomat:

33. "Tampereella mellakoineita nuoria uhka syyte KAPINASTA"
(maanantai 26.1., etusivun vinkki)

34. "Tampereen mellakoijia uhkaa syyte kapinasta - Mukana joukkoja myös Ruotsista" (maanantai 26.1., sivu 8)
35. "Sekalaista seurakuntaa" (maanantai 26.1., sivu 8)
36. "Koululaitos majoittajana" (maanantai 26.1., sivu 8)
37. "Tampereen mellakoijien johtajat yrittivät paeta - 'Agitaattorit laittoivat muut likoon'" (tiistai 27.1., sivu 13)
38. "Anarkistinuoret: Luokkasota fasistia vastaan" (tiistai 27.1., sivu 13)
39. "Tampereen anarkisti ärsytti poliisimurhaajalla" (perjantai 30.1., sivu 10)

Keskisuomalainen:

40. "Parisataa aktivistia mellakoi" (sunnuntai 25.1., sivu 8)
41. "Ekoanarkistit ottivat yhteen poliisien kanssa Tampereella - Jo toinen levoton yö peräkkäin" (maanantai 26.1., etusivu)
42. "Eläinsuojelulain vesittyminen saattoi lisätä laittomuuksia" (maanantai 26.1., etusivu)
43. "Kiihottajat käyttävät nuoria" (maanantai 26.1., sivu 6)
44. "Turku tutkii Tampereen vaihtoehtomellakat" (tiistai 27.1., sivu 7)
45. "Mielenosoitukset jatkuvat Tampereella" (perjantai 30.1., sivu 10)

Ensisijaisen tutkimusaineiston ulkopuoliset sanomalehtilähteet:

"Anarkistien puuhia sietää seurata". Ilta-Sanomien pääkirjoitus tiistaina 27. tammikuuta 1998.

Kainuun Sanomat 25. tammikuuta -30. tammikuuta 1998.

Muut lähteet:

STT:n sähköinen arkisto, Tampereen Mustavihreitä päiviä ja jälkipyykkiä käsitelleet jutut ajalla 25.1.1998 - 13.2.1998.

Kirjallisuus ja artikkelit:

Erivauhtiset suomalaiset - Mielipiteiden sateenkaari. Raportti suomalaisten asenteista 1999 (1999). Elinkeinoelämän valtuuskunta. Helsinki.

Guérin, Daniel (1970): Anarkismi. Oy Weilin + Göös. Helsinki.

Hall, Stuart (1992): Kulttuurin ja politiikan murroksia. Vastapaino. Tampere.

Hemánus, Pertti (1990): Journalistiikan perusteet. Johdatus tiedotusoppiin 2. Yliopistopaino. Helsinki.

Iggers, Jeremy (1999): Good News, Bad News: Journalism Ethics And The Public Interest. Westview Press cop. Boulder.

Korhonen, Johanna (1998): Lisää koskettavuutta - miten käy uutisen?. Teoksessa Anu Kantola ja Tuomo Mörä (toim.). Journalismia! Journalismia? WSOY. Porvoo.

Kuistiala, Anu (1993): Journalistien eettinen ajattelu. Teoksessa Marjut Helminen (toim.). Journalismi: sananvapaus ja etiikka. Journalistiliiton mediakriittinen julkaisusarja 2. Helsinki.

Kunelius, Risto (1994): Uutinen, ympäristö ja arkijärki. Erään genren historiaa. Tiedotustutkimus 4/94.

Päivi Kuusisto ja Esa Sirkkunen (1999); Journalismi uuden kynnyksellä. Journalismin tutkimusyksikön julkaisuja, sarja C29/1999. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Tampere.

Kuutti, Heikki (1997): Sanomalehtiin ja Yleisradioon luotetaan eniten. Suomen Lehdistö 1997/5.

Kuutti, Heikki (1998): Tärkeä ja torjuttu tutkiva journalismi. Teoksessa Perko, Touko ja Salokangas, Raimo (toim.). Kymmenen kysymystä journalismista. Atena. Jyväskylä.

Luostarinen, Heikki (1986): Perivihollinen. Vastapaino. Tampere.

Luostarinen, Heikki (1991): Taistelu kurjuuden kuninkaasta. Sanomalehtimies - Journalisten 20.6.1991

Luostarinen, Heikki (1993): Uutisia vankilanjohtajille. Teoksessa Marjut Helminen (toim.). Journalismi: sananvapaus ja etiikka. Journalistiliiton mediakriittinen julkaisusarja 2. Helsinki.

Luostarinen, Heikki (1994): Mielen kersantit. Hanki ja jää. Helsinki.

Luostarinen, Heikki (1996a): Citizen Kane ja infokratia.

Teoksessa Heikki Luostarinen, Ullamaija Kivikuru ja Merja Ukkola (toim.). Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Lahti.

Luostarinen, Heikki (1996b): Ikkunoita kritiikin historiaan. Teoksessa Heikki Luostarinen, Ullamaija Kivikuru ja Merja Ukkola (toim.). Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Lahti.

Manoff, Robert Karl (1986): Writing The News (By Telling The "Story"). Teoksessa Manoff, Robert Karl & Schudson, Michael (eds.). Reading the News. Pantheon Books. New York.

McQuail, Denis (1992): Media performance: mass communication and the public interest. Sage. London.

Miettinen, Jorma (1991): Havaintoja tiedotusvälineiden luotettavuudesta. Tutkimusalueen hahmottelua. Helsingin yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisuja. Sarja 1A/9/91. Helsinki.

Mäkeläinen, Ville-Pekka (1996): Yrityskuvan muutos. Vahvistusteoreettinen malli ja sen toiminnan demonstrointi. Lisensiaatintyö. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu, tuotantotalouden laitos. Lappeenranta.

Möra, Tuomo (1996): Journalistit rutiinien verkossa. Teoksessa Heikki Luostarinen, Ullamaija Kivikuru ja Merja Ukkola (toim.). Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Lahti.

Nevanlinna, Tuomas (1993): Sanan ja kuvan vapaus - onko mielipidelehdillä paikkaa modernissa julkisuudessa? Teoksessa Marjut Helminen (toim.). Journalismi: sananvapaus ja etiikka. Journalistiliiton mediakriittinen julkaisusarja 2. Helsinki.

Otavan suuri ensyklopedia (1978). Otava. Helsinki.

Palmolahti, Harri (1993): Kuka ampui? Tutkimus journalismin, erityisesti televisouutisten tavasta syyllistää. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja, sarja A 81. Tampere.

Perko, Touko (1998): Media on nykypäivän kirkko ja raamattu? Teoksessa Perko, Touko ja Salokangas, Raimo (toim.). Kymmenen kysymystä journalismista. Atena. Jyväskylä.

Pietilä, Veikko (1993): Ikkunako maailmaan? Uutisgenre ja uutisen todellisuusvaikutelma. Tiedotustutkimus 2 (16) 1993.

Pyykkönen, Miikka (2000): Identiteetti liikkeessä : vastakulttuurinen identiteetti ja representaation politiikka. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä.

Raittila, Pentti (1998): Onneksi on Internet. Artikkelit Journalismikritiikin uutiskirjeessä 1/1998.

Rentola Ilkka (1983): Normaalijournalismin säännöt: yhdysvaltalaisen journalismioppikirjallisuuden esittämän ideaalittyyppin tarkastelua. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Sarja A. Tampere.

Romano, Carlin (1986): The Grisly Truth About Bare Facts. Teoksessa Manoff, Robert Karl & Schudson, Michael (eds.). Reading the News. Pantheon Books. New York.

Romppainen, Sirpa (1996): Uusimmat tutkimukset osoittavat: sanomalehtiutiset entistä luotettavampia. Suomen Lehdistö 1996/2.

Saari, Tuomo (1999): Newspapers. Teoksessa Finnish Mass Media 1999. Tilastokeskus. Helsinki.

Sigal, Leon V (1986): Sources Make the News. Teoksessa Manoff, Robert Karl & Schudson, Michael (eds.). Reading the News. Pantheon Books. New York.

Siisiäinen, Martti (1998): uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa Ilmonen, Kaj & Siisiäinen, Martti (toim.). Uudet ja vanhat liikkeet. Vastapaino. Tampere.

Sirkkunen, Esa (1996): Yksi uutinen - Monta puntaria. Aivovoimistelua sanomalehtiutisen ympärillä. Teoksessa Heikki Luostarinen, Ullamaija Kivikuru ja Merja Ukkola (toim.). Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Lahti.

Suhonen, Pertti (1997): Arvot ja moraalit. Teoksessa Suhonen, Pertti (toim.). Yleinen mielipide. Tammi. Helsinki.

Taipale, Raila (1986): Pahan moderni säätely. Artikkelit Valtiotieteellisen yhdistyksen Poliittika-lehdessä 4/1986.

Taskutietojätti (1985). Gummerus. Jyväskylä.

Tuchman, Gaye (1978): Making News. A Study in the Construction of Reality. The Free Press. New York.

Tuomaala, Tomi (1996): Mitä se on se anarkismi. Katsaus anarkismin ymmärtämiseen ennen ja nyt. Valtio-opin poliittisen analyysin essee. Jyväskylän yliopisto, valtio-opin laitos. Jyväskylä.

Uimonen, Risto ja Ikävalko, Elisa (1996): Mielikuvien maailma.

Miten mediajulkisuutta muokataan ja imagoja rakennetaan?
Inforviestintä. Helsinki.

Vehaluoto, Ulla (1998): Ääri-ilmiöiden äärellä.
Joukkotiedotusvälineet ja uusien uhkien tuotanto.
Yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto,
Yhteiskuntapolitiikan ja filosofian laitos. Joensuu.

Woodcock, George (1993): Anarkismen. Bokförlaget Prisma.
Stockholm.

Ylönen, Olli (2000): Skinien hyökkäys somalitappeluksi.
Tiedotustutkimus 1/2000.

LIITTEET

1. Esimerkki jutun muuttamisesta yhteisen kertoman vertailua varten:

Keskisuomalainen sunnuntaina 25.1.1998:

"Parisataa aktivistia mellakoi

Tampereen keskustassa oli lauantain vastaisena yönä nuorisomellakka, jonka rauhoittamiseksi poliisi joutui turvautumaan pamppuihin.

Valtaosa mellakoijista oli nuoria aktivisteja, jotka ovat kokoontuneet Tampereelle Mustavihreille päiville. Niitä luonnehditaan ekoanarkistiseksi tapahtumaksi.

Nuoret kävivät poliiseihin käsiksi, yrittivät kaataa poliisiautoja ja rikkoivat niiden ikkunoita. Ainakin seitsemän poliisia sai vammoja, mutta kukaan ei loukkaantunut vakavasti.

Poliisi otti kiinni kolme henkilöä. Yhtä heistä jouduttiin käyttämään lääkärissä. Valtaosa mellakoijista pääsi pakoon.

Poliisin mukana paikalla oli henkilöitä, jotka tunnistettiin väkivaltaisesti käyttäytyneiksi aktivistiryhmien jäseniksi.

Mellakka alkoi ravintolasta kahden aikaan yöllä. Ravintolassa oli konsertti, joka kuului Mustavihreiden päivien ohjelmaan.

Mellakoijia saattoi olla jopa 200. Mellakkaa rauhoittamassa oli 14 poliisipartiota."

Tiivistetty:

+Tampereella syntyi mellakka

+mukana noin 200 henkeä

+osallistuneet olivat nuoria

+mukana organisoitujen aktivistiryhmien jäseniä

+poliisi kärsi aineellisia vahinkoja

+poliisi joutui turvautumaan pamppuihin

- +poliisi pidätti mellakoijia
- +mellakka liittyy tapahtumaan nimeltä Mustavihreät päivät
- +aktivistit kävivät poliisin kimppuun
- +mellakka alkoi ravintolasta
- +tapahtumaa luonnehditaan ekoanarkistiseksi
- +aktivistiryhmien jäsenet käyttäytyneet ennenkin väkivaltaisesti
- +mellakassa oli mukana mahdollisesti myös sivullisia
- +poliiseja loukkaantui
- +yhtä kiinniotettua käytettiin lääkärissä
- +mellakkaa oli rauhoittamassa 14 poliisipartiota